

● International Scientific Event

SYNERGY OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES AND THE EUROPEAN PERSPECTIVE: FROM CRISIS TO OPPORTUNITY

Co-funded by
the European Union

● Synergy of the Eastern Partnership Countries and the European Perspective: From Crisis to Opportunities. Materials of the International Academic Event (June 6, 2025). Lviv: Lviv Polytechnic National University, 2025. 95 p.

Materials of the international scientific event
are published as part of the project

Erasmus+ J.Monnet Chair
**«European studies for technical specialities at
Lviv Polytechnic National University»**

№ 101047462 – EUSTS – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-
RSCH

FUNDED BY THE EUROPEAN UNION. VIEWS AND OPINIONS EXPRESSED ARE HOWEVER THOSE OF THE AUTHORS ONLY AND DO NOT NECESSARILY REFLECT THOSE OF THE EUROPEAN UNION OR EUROPEAN EDUCATION AND CULTURE EXECUTIVE AGENCY. NEITHER THE EUROPEAN UNION NOR THE GRANTING AUTHORITY CAN BE HELD RESPONSIBLE FOR THEM. PROJECT NUMBER: 101047462 – EUSTS – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH.

**Co-funded by
the European Union**

ЗМІСТ

Vovk N., Markovets O.

DIGITAL TRANSFORMATION OF LIBRARIES IN THE EU COUNTRIES: MODELS AND PROSPECTS FOR THE EASTERN PARTNERSHIP.....	5
---	----------

Кістечок Р., Сухорольська І.

РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗМІЦНЕННІ РЕПУТАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	9
---	----------

Горбачова Л., Івасечко О.

РЕПОЗИЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЄС У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	16
--	-----------

Михальчук І., Івасечко О.

ПЛАН «ПЕРЕОЗБРОЄННЯ ЄВРОПИ» (REARMEUROPE) ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОСИЛЕННЯ «SECURITY COMPACT» В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	24
---	-----------

Паньків Х.

КУЛЬТУРНА ЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ КОЛОНІАЛЬНИХ ЗАГРОЗ З БОКУ РОСІЇ.....	30
---	-----------

Турчин Я., Лукачук О.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ VS ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ.....	37
--	-----------

Глотова Є., Івасечко О.

РІВЕНЬ ДЕМОКРАТІЇ В КРАЇНАХ-АДРЕСАТАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	44
--	-----------

Українець О., Івасечко О.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПЕРЕХІД В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	49
---	-----------

Тодосійчук О.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ПЕРЕХІД ВІД МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО БУФЕРУ ДО ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОЇ МОДЕЛІ У СВІТЛІ НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	54
---	-----------

Цебенко О., Івасечко О.

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ЧОРНОГО МОРЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВ ЄС ТА СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	60
--	-----------

Чальцева О., Рогозіна А.

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНУ СПІЛЬНОТУ.....	64
---	-----------

Чорненька А.

ВПЛИВ GRECO, ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ НА АНТИКОРУПЦІЙНІ РЕФОРМИ В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	71
--	-----------

Лазоренко О.

НАУКОВА ДИПЛОМАТІЯ У ТУРБУЛЕНТНІ ЧАСИ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕГІОНУ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	78
--	-----------

Turchyn Y., Lukachuk O.

THE PROSTHESIS AS A SYMBOL OF HUMANITARIAN DIPLOMACY: A NEW WAY EUROPE SUPPORTS THE EASTERN PARTNERSHIP.....	82
---	-----------

Каца Л., Шаповалов І., Сметана І.

ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ ТА ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ІМПЕРАТИВ ЦИФРОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ З ЄС.....	89
---	-----------

Vovk N., PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social Communications and Information
Activity, Lviv Polytechnic National University,
Lviv, Ukraine

Markovets O., PhD in Technical Sciences, Associate Professor
Head of the Department of Social Communications and Information Activity
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine

DIGITAL TRANSFORMATION OF LIBRARIES IN THE EU COUNTRIES: MODELS AND PROSPECTS FOR THE EASTERN PARTNERSHIP

In the modern information age, libraries perform not only the traditional function of preserving and accessing knowledge, but also become active actors in the digital transformation of society. In EU countries, this process is accompanied by profound changes in the organization, technology, and communication between libraries and users. The experience of EU member states is an important source of models and practices relevant to libraries in the Eastern Partnership countries that are in the process of reform and digital transformation.

EU countries are implementing both centralized and decentralized models of library digitalization. Germany and France are developing nationwide digital strategies, while Estonia or the Netherlands demonstrate a high level of institutional autonomy, taking into account common European standards. All of these models involve deep integration of libraries into the digital research and education space through open access systems, metadata, standards for description and long-term preservation of digital objects.

For the Eastern Partnership countries, in particular Ukraine, Georgia, and Moldova, the digital transformation of libraries is a challenge and an opportunity to modernize the information infrastructure [8]. Although many libraries in the region have limited resources and often lack qualified staff, borrowing European models and integrating with European information platforms can be catalysts for change [5]. In particular, cooperation

within the framework of the Eastern Partnership programs promotes the exchange of experience, joint projects, and training initiatives that increase the digital competence of librarians and users.

An important component of digital transformation is increasing the digital literacy of the population. Libraries in the Eastern Partnership countries have the potential to become educational centers that teach the basics of information culture, critical thinking, and skills in working with digital resources [6]. They can provide equal access to digital technologies for different social groups, including vulnerable groups, which will promote social inclusion and civil society development.

The Europeana platform deserves special attention as the EU's flagship digital project. A multilingual integrated infrastructure provides access to more than 50 million digital objects from libraries, museums, and archives. Europeana implements its own metadata model, the Europeana Data Model (EDM), which ensures interoperability, scalability, and openness of digital collections, regardless of their origin [9].

Digital transformation in the EU also involves increasing the digital literacy of users and staff. Libraries serve as hubs for digital inclusion, organize trainings, and provide access to cloud services and modern platforms. This is especially relevant for the Eastern Partnership countries, where there is a digital divide between regions and social groups.

As part of their strategic cooperation with the EU, libraries in Ukraine, Moldova, and Georgia have the opportunity to join initiatives such as EU4Digital or Erasmus+. Participation in Europeana, as well as the creation of their own open repositories based on the EDM model, is one of the real steps towards integration into the European information and cultural space. A prerequisite for this is state support, institutional capacity, and personnel with digital competencies.

One of the leading trends in the EU is the implementation of an open access to information policy based on the principles of open science and culture [2]. This model involves the wide dissemination of scientific, educational, and cultural resources in digital format through open platforms and repositories. In particular, the Europeana project provides access to millions of digital cultural heritage objects from all over Europe, which

contributes to the formation of a single digital cultural space [3]. The use of such platforms increases the accessibility of library resources, especially for remote users, and promotes the integration of libraries into the international information context.

Another key model is the digital integration of libraries into national and regional information systems, which provides comprehensive services to citizens and promotes digital literacy [7]. For example, in the Netherlands, libraries are integrated into the national platform Openbare Bibliotheken, which offers access to e-books, scientific databases, online courses, and other educational resources. This approach not only allows for centralized management of digital resources, but also creates an environment for learning and self-education, which is especially important in the context of modern challenges.

An important area of digital transformation is the introduction of intelligent technologies, such as artificial intelligence (AI) and machine learning, to optimize library processes and improve the quality of user experience [1]. These technologies are used to automate cataloging, personalize information retrieval, and analyze user data to generate adaptive recommendations. The introduction of AI opens up new prospects for creating interactive services that meet the individual needs of different categories of users.

At the same time, digital transformation faces challenges, including cybersecurity, personal data protection, and the need to adapt legislation to new realities [4]. For the Eastern Partnership countries, this means the need to develop comprehensive strategies for library digitalization, taking into account international standards and best practices. Securing sustainable funding is also an important factor in the successful implementation of digital projects.

Thus, the digital transformation of libraries in the European Union demonstrates effective models that combine innovation with the cultural and educational mission of libraries. This experience is of great importance for the Eastern Partnership countries that face the challenges of modernizing their library systems. The use of open platforms, integration into national digital ecosystems, the introduction of artificial intelligence, and

the development of digital literacy are key areas that can contribute to the sustainable development of libraries and ensure equal access to information in the region.

The European experience shows that the digital transformation of libraries is not just a technical upgrade, but a deep rethinking of the library's mission as a public institution. The Europeana platform, like other EU digital initiatives, offers the Eastern Partnership countries guidelines for modernization, preservation of cultural heritage, and building an open, sustainable, and inclusive information environment.

References

1. Bawden, D., & Robinson, L. (2023). Adoption of Artificial Intelligence in Library and Information Science in the 21st Century: Assessing the Perceived Impacts and Challenges by Librarians in Akwa Ibom and Rivers States. *International Journal of current Innovations in Education*, 6 (1), 75-85.
2. European open science policy. *European Commission*. <https://open-science-cloud.ec.europa.eu/about/eus-open-science-policy>
3. Europeana digital platform. *Europeana Foundation*. <https://www.europeana.eu>
4. Guidelines on data protection and cybersecurity in digital transformation. *European Data Protection Board*. <https://edpb.europa.eu>
5. Kostyuk, O., & Shtokolov, O. (2022). Digital transformation in libraries of Eastern Partnership countries: Challenges and prospects. *Information and Documentation*, 2(45), 56-68.
6. Kovalchuk, I., Melnyk, O., & Sokolova, T. (2021). Promoting digital literacy through libraries in Eastern Partnership countries. *Journal of Information Science*, 47(3), 401-413.
7. Pascu, C., Koers, H., & Van der Graaf, K. (2021). Integration of library services in national digital ecosystems: The Dutch experience. *International Journal of Digital Library Systems*, 12(1), 89-104.
8. Sargsyan, H. (2020). Digital transformation of libraries in Armenia: Opportunities and challenges. *Armenian Journal of Information Science*, 3(1), 22-34.
9. Вовк, Н. (2023). Особливості метаданих Європіани як сукупності інформації для опису цифрової культурної спадщини. *Вісник Харківської державної академії культури*, 64, 7-15. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.064.01>

Кістечок Р.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Сухорольська І., к. політ. н.,
доцентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ЗМІЦНЕННІ РЕПУТАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У ХХІ столітті міжнародні відносини зазнають суттєвих трансформацій, що унеможлиблює використання лише традиційних форм дипломатії, переговорів, військової сили чи економічної могутності, а вимагає застосування нових, більш гнучких інструментів зовнішньої політики. В умовах геополітичної нестабільності зростає важливість налагодження діалогу та розбудови довготривалих і взаємовигідних зв'язків між народами, просування спільних цінностей, мистецтва, культури, історії, мови та національної ідентичності. Культурна дипломатія як засіб «м'якої сили» є дієвим інструментом зміцнення репутаційної безпеки держави, оскільки формування і підтримка позитивного образу держави зміцнює довіру до неї з боку міжнародної спільноти і сприяє налагодженню нових каналів комунікації між державами.

Культурна дипломатія – форма «м'якої» сили держави, яка дає змогу «переконувати» через культуру, цінності та ідеї, а також сприяє побудові відносин та налагодженню співпраці між державами. Провідний фахівець у галузі публічної дипломатії Н. Калл зазначає, що культурна дипломатія є одним із напрямів публічної дипломатії, який зорієнтований на встановлення відносин між державою та іноземною аудиторією у сфері культури. Своєю чергою, публічна дипломатія передбачає цілеспрямоване інформування міжнародної громадськості, підтримку

контактів з іншими народами у сфері освіти й культури задля створення позитивного образу країни [2].

Історично культурна дипломатія розвивалася ще в античні часи, коли грецькі міста-держави поширювали свої театральні вистави та ідеї в колоніях, однак важливішого значення вона набула набагато пізніше – у часи холодної війни, коли США та СРСР активно використовували музику, кіно, балет, виставки для утвердження своєї ідеології у світі. Тоді ж науковці виділили три моделі культурної дипломатії: французьку, британську та німецьку, а згодом до них додалися італійська, американська та азійська. Для прикладу, європейські країни прагнуть осучаснити свій імідж через культуру, мистецтво, туризм чи культурні обміни, в той час як для Китаю культурна дипломатія є інструментом налагодження надійних партнерських відносин і згладжування дискусій щодо внутрішніх проблем [2].

Існування культурної дипломатії неможливе без великої кількості засобів, якими вона послуговується, зокрема: художньої культури, освіти, науки, спорту, туризму, журналістики тощо. Створюючи інститути культурної дипломатії, держави мають змогу краще зрозуміти особливості іноземних аудиторій, їхні смаки, а також місце країни у сучасному світовому культурному просторі. Результативними та прогресивними є практики Німеччини (Інститут Гете), Франції (Французький інститут), Великої Британії (Британська рада), Італії (Інститут культури Данте Аліґ'єрі), Іспанії (Інститут Сервантеса), Китаю (Інститут Конфуція), які позиціонують себе як країни з визначною культурною спадщиною, а вказані інститути допомагають формувати їхній позитивний імідж і зміцнювати репутацію на міжнародному рівні [7].

Формами сучасної культурної дипломатії є: форуми, фестивалі, гастролі, виставки, ярмарки, дні національної мови та культури, змагання, конкурси, конгреси, конференції, програми науково-дослідного й освітнього обміну, практика стипендій і грантів, діяльність фондів, неурядових організацій тощо. Масштабні культурні ініціативи стають частиною боротьби за міжнародну підтримку України з початком повномасштабного вторгнення, як-от виставка

«russian War Crimes House», яку було відкрито в штаб-квартирі НАТО у Брюсселі [10]. Інший ілюстративний приклад – проєкт «Ukraine. Out of blackout», започаткований Оленою Зеленською і міністром культури та інформаційної політики Олександром Ткаченком в Парижі в грудні 2022 р. За словами української першої леді, «вся українська культура нині – це наш out of blackout, вихід із затемнення. У нас може не бути електрики, але наша культура дає нам світло. А ми у відповідь маємо захистити від нападника свою спадщину» [3]. Такі форми культурної дипломатії зміцнюють репутаційну безпеку України, формують її позитивний імідж, посилюють емоційний зв'язок із міжнародною аудиторією та створюють альтернативу російській пропаганді.

На думку Н. Калла, репутаційна безпека – «це місце на височині в уяві глобалізованого світу». Ця концепція зводиться до використання позитивного іміджу та образу держави для збільшення її впливовості на міжнародній арені з метою залучення міжнародної підтримки та зовнішньої допомоги у разі потреби. Як стверджує Н. Калл, формування репутаційної безпеки є викликом для багатьох сучасних країн. Аналізуючи приклад України, він доводить, що саме недостатність репутаційної безпеки зумовила занадто слабку реакцію світу на російське вторгнення на її територію у 2014 р. Позитивний образ держави та циркуляція інформації про неї у міжнародному інформаційному просторі забезпечує її репутаційний потенціалі [8; 9].

Імідж держави – це сформований у свідомості зовнішньої та внутрішньої аудиторії цілісний її образ, який складається з вражень, ідей, оцінок, асоціацій чи стереотипів. По суті він є набором суб'єктивних уявлень, які можуть значно впливати на позиції конкретної держави у світі. Водночас імідж може не завжди відповідати реальності, оскільки він втілює те, як бачать країну, а не те, якою вона є насправді. Саме тому вміння ефективно управляти іміджем – це важлива складова репутаційної безпеки, зовнішньополітичної стратегії та «м'якої сили» держави.

Г. Даулінг визначає такі фактори формування іміджу держави: політичний устрій, діяльність суспільно-політичних лідерів, культура, новини, наукові

досягнення, імідж торгових марок, експорт культурних цінностей, спортивні «зірки» та змагання, туристи і туристична реклама, експорт товарів і послуг, реклама товарів і послуг [1]. Прикладом успішної в цьому плані країни може слугувати Південна Корея, якій вдалося сформувати імідж високотехнологічної та привабливої країни через якісну електроніку, К-рор та фільми, чи Норвегія, яка має репутацію країни миру, гуманітарної підтримки та високої якості життя.

На думку української дослідниці Н. Ржевської «поширення інформації сприяє розумінню ідеалів та цінностей інших культур, допомагає формуванню більш широкого та незаангажованого світогляду, що дозволяє неупереджено ставитися до представників інших культур» [2]. У сучасному глобалізованому світі, де інформація поширюється миттєво, а інформаційні війни стали елементом повсякдення, навіть поодинокі репутаційні кризи можуть мати неабиякий вплив на політичні, економічні чи дипломатичні відносини. Саме тому репутаційна безпека держави напряму залежить від ефективності роботи з утвердження позитивного іміджу, підвищення конкурентоспроможності та протидії ворожій дезінформації, пропаганді і маніпуляціям в інформаційному просторі. Адже державу з високою репутацією у випадку кризи набагато швидше почують і візьмуть до уваги.

Утвердження репутаційної безпеки та іміджу України було тривалим і складним процесом, оскільки відразу після здобуття незалежності її упізнаваність у світі та рівень зацікавлення нею були мінімальними [11]. Україна не була належним чином представлена у світовому культурному просторі, що сприяло укріпленню її образу як невідомої пострадянської країни, яка знаходиться під крилом росії та не сильно від неї відрізняється. Помаранчева революція вплинула на розвиток іміджу нашої країни, яку почали асоціювати з демократією та активним громадянським суспільством. Перші її кроки в царині культурної дипломатії, зокрема участь у виставках, фестивалях, подекуди викликали зацікавлення, хоча й не на необхідному для побудови міцної репутаційної безпеки рівні. Після Революції Гідності позитивний образ України зміцнився, внаслідок чого посилювалася її підтримка з боку Заходу, а сама Україна почала активніше

використовувати культурну дипломатію. Збільшенню кількості українськомовних ініціатив у сфері культурної дипломатії з 2014 р. посприяла підтримка міжнародних організацій, зокрема таких, як «Global Ukraine», і привернення уваги державних посадовців до цього питання. Назріла потреба інституалізації культурної дипломатії згідно з досвідом інших європейських держав, що призвело до створення Українського інституту у 2017 р. [7].

З початком повномасштабного вторгнення російського агресора на нашу територію, образ України на міжнародній арені значно змінився, адже вона вмиг перетворилася у центр світової уваги і символ боротьби за свободу, демократію та гідність. Особливо значущим став момент, коли Україна відстояла Київ, після чого її стали сприймати як країну, де слова, що втратили зміст на Заході, несподівано втілюються у реальності. Як зазначає публіцист і дослідник пропаганди Пітер Померанцев, «до того країна трактувалася як щось пасивне – щонайменше в англomовному світі – як порожній простір, на який можна проєктувати усі найгірші речі: корупцію, нацистів... Ти береш найгірше з твого дому і проєктуєш на Україну. Але саме це стається, якщо не розказувати свою історію голосно. Саме для цього потрібна культурна дипломатія» [4]. Активізація та розвиток культурної дипломатії разом зі зміцненням репутаційної безпеки певним чином допомогли Україні вистояти, адже міжнародні зв'язки і контакти росії, як і історія її взаємин з іноземцями та присутність у глобальному просторі, були завжди незрівнянно більшими, аніж в Україні, що у минулому не залишало останній практично жодних шансів на виживання.

У теперішній час важливою рушійною силою культурної дипломатії є недержавні актори – громадянське суспільство, академічна спільнота, діаспора та її структури, як-от Світовий конгрес українців, який об'єднує українців у понад 70 країн світу. Зокрема, канадець українського походження і президент Конгресу Павло Грод зазначає: «24 лютого 2023 р. ми організували масштабну акцію на підтримку України у майже 400 містах світу. Ці акції висвітлювалися у місцевих ЗМІ, наші представники давали інтерв'ю мовою країни проживання, де розповідали

правду про війну. Інший важливий напрям – це фінансова підтримка України. Організації, які входять до Конгресу з 24 лютого передали Україні гуманітарної допомоги на \$500 млн» [5].

За словами Н. Калла, «репутаційну безпеку здобувають не за короткий час», саме тому упродовж наступних років та десятиліть потрібно докладати усіх можливих зусиль для зміцнення довіри до України у світі, зміни стереотипів «пострадянської країни», поширення українських наративів та формування міжнародної коаліції солідарності через емпатію, культуру та спільні цінності [6]. Репутаційна безпека України сьогодні сильніша, ніж будь-коли до того, проте вона залишається вразливою. Її майбутнє залежить не лише від дипломатії та ЗСУ, але й від інвестицій в культурну присутність у світі. Культурна дипломатія – це не лише засіб нарощення м'якої сили, але й щит і зброя водночас. Вона допомагає Україні здобути і зберігати своє місце у серцях та свідомості світової спільноти.

Отже, можна зробити висновок, що культурна дипломатія не лише презентує національну ідентичність за кордоном, але й сприяє формуванню довіри і налагодженню міждержавних відносин та допомагає боротися з ворожою дезінформацією і пропагандою. Вона забезпечує стійкість міжнародного іміджу навіть у періоди політичних або військових криз, як це переконливо демонструє приклад України. Її розвиток потребує системної підтримки, міжінституційної координації та довгострокового бачення, адже успішна культурна дипломатія сьогодні – це стратегічна інвестиція у безпеку держави завтра.

Література

1. Данилов, В. (2009). Особливості формування політичного іміджу держави. *Політичний менеджмент*, № 2, 67–72. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/danylov_osoblyvosti.pdf
2. Матвієнко, В., & Шинкаренко, Т. (2021). Культурна дипломатія як напрям зовнішньої політики держави. У І. Б. Матяш & В. М. Матвієнка (Ред.), *Культурна дипломатія: навчальний посібник* (с. 7–21). ДП «ГДІП». <https://sshdir.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ukr.pdf>

3. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. (2022, грудень). *Олександр Ткаченко разом із Оленою Зеленською презентували у Франції проєкт про зв'язок української культури з європейською – Ukraine. Out of blackout.* <https://mcsc.gov.ua/news/oleksandr-tkachenko-razom-iz-olenoiu-zelenskoiu-prezentuvaly-u-frantsii-proiekt-pro-zv-iazok-ukrainskoi-kultury-z-ievropeyskoiu-ukraine-out-of-blackout/>
4. Неборак, Б., & Кузан В. (2023, серпень 16). *Пітер Померанцев: «Україна стала простором, де слова, що втратили зміст на Заході, несподівано стали реальними».* The Ukrainians. <https://theukrainians.org/peter-pomerantsev/>
5. Орел, І. (2023, вересень 13). *«Діаспора надала Україні допомоги на \$500 млн». Голова Світового конгресу українців Павло Грод про повернення біженців, сильний український світ та боротьбу з російської пропагандою.* <https://forbes.ua/war-in-ukraine/v-deyakikh-rechakh-ukraina-e-bilsh-zakhidnoyu-nizh-sam-zakhid-golova-svitovogo-kongresu-ukraintsiv-pavlo-grod-pro-povernennya-bizhentsiv-piv-milyarda-dolariv-vid-diaspori-ta-borotbu-z-rosiyskoi-propag-12092023-15944>
6. Сухорольська, І., & Сухорольський, П. (2024). Репутаційна безпека України в умовах війни: роль діаспори. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*, Вип. 55, 478–485. <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.55.56>
7. Хоменська, І. (2021). Історіографія у сфері культурних досліджень І. Б. Матяш & В. М. Матвієнко, *Культурна дипломатія: навчальний посібник* (с. 22–36). ДП «ГДІП». <https://sshdir.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ukr.pdf>
8. Cull, N. J. (2022). From Soft Power to Reputational Security: Rethinking Public Diplomacy and Cultural Diplomacy for a Dangerous Age. In B. J. C. McKercher (Ed.), *The Routledge Handbook of Diplomacy and Statecraft* (pp.409–419). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003016625>
9. Cull, N. J. (2024) *Reputational Security: Refocusing Public Diplomacy for a Dangerous World.* Polity Press.
10. NATO. (2022, July 6). *NATO Assistant Secretary General for Public Diplomacy, Ambassador Baiba Braže, today (6 July 2022) opened the “Russian War Crimes House” exhibition at the NATO Headquarters in Brussels.* https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_197815.htm?selectedLocale=en
11. Sukhorolskyi, P., & Sukhorolska, I. (2024). The public diplomacy of Ukraine in wartime: a path to reputational security. *Eastern journal of European Studies.*, Vol. 15, 268–291. <https://doi.org/10.47743/ejes-2024-SI13>

Горбачова Л.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Івасечко О.,

к. політ. н., доц.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

РЕПОЗИЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ЄС У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРНЕРСТВА

Східне партнерство (СП) є складовою частиною Європейської політики сусідства (ЄПС), що охоплює ЄС і п'ять країн-партнерів: Вірменію, Азербайджан, Грузію, Молдову та Україну. Білорусь припинила участь у СП у 2021 році на тлі серйозного погіршення ситуації з правами людини, демократією та верховенством права після виборів 2020 року, однак ЄС зберігає співпрацю з громадянським суспільством і демократичними силами країни. Важливо відзначити, що п'ять країн цього формату мають невирішені територіальні конфлікти або невизнані утворення на своїй території, в яких прямо чи опосередковано присутні російські війська, що становить загрозу не лише для регіональної стабільності, а й для безпеки всієї Європи та міжнародної спільноти.

Протягом останнього десятиліття ЄС активізував підтримку реформ у сфері безпеки в країнах СП, орієнтуючись на розвиток інституційної спроможності сектору безпеки та громадянського суспільства, особливо в невійськових напрямках - реформуванні прокуратури, судової системи та поліції. Угоди про асоціацію з Грузією, Молдовою та Україною, а також цивільні місії ЄС із Спільною політикою безпеки і оборони (CSDP) свідчать про прагнення до глибшої політичної та економічної взаємодії, підкреслюючи тісний зв'язок між безпекою, розвитком і демократією.

Водночас, участь ЄС у врегулюванні тривалих конфліктів у регіоні залишається обмеженою через відсутність політичного консенсусу серед держав-членів. Це призводить до стриманої позиції у наданні безпекової допомоги, створюючи вакуум, який використовує росія, поглиблюючи нестабільність і нарощуючи свій вплив через інструменти гібридної війни, військовий тиск і дезінформацію. Східні сусіди ЄС зазнають кібератак, пропаганди, діяльності розвідувальних служб, що підриває здатність ЄС реалізувати свої стратегічні цілі, а ефективність СП у галузі оборони і безпеки залишається дискусійною [10].

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році кардинально змінило геополітичну динаміку у Східній Європі та підтвердило взаємну залежність між безпекою Європейського Союзу та стабільністю країн СП. У відповідь ЄС активізував політичну взаємодію з регіоном: було розпочато переговори про вступ України та Молдови до ЄС, а Грузії надано статус країни-кандидата, що стало прямим викликом російським претензіям на домінування у цих країнах.

У 2022 році ЄС адаптував мандат місії з питань реформування сектору безпеки EUAM, яка функціонувала в Україні ще з 2014 року. До мандату додали компонент, спрямований на розслідування міжнародних воєнних злочинів. У 2024 році місію було продовжено, збільшено фінансування та штат працівників. Оновлений документ акцентував увагу на відновленні роботи урядових структур і верховенства права на деокупованих територіях, а також зв'язав реформи в секторі цивільної безпеки з вимогами євроінтеграції [6].

Окрім цього Європейський Союз відшкодував витрати на передачу Україні озброєння та військової техніки та зобов'язався зробити внесок у навчання українських збройних сил. 5 вересня 2022 року міністри закордонних справ ЄС схвалили місію військової допомоги EUMAM Ukraine, стратегічною метою якої є зміцнення обороноздатності ЗСУ. За період своєї діяльності EUMAM Ukraine підготувала понад 60 000 солдатів, що еквівалентно десяти бригадам [2]. Станом на 28 лютого 2025 року інституції Союзу надали Україні близько 49 мільярдів євро фінансової, гуманітарної та військової допомоги. До рейтингу найбільших

постачальників увійшли також країни-члени ЄС: Німеччина, Нідерланди, Данія, Швеція, Франція тощо [9].

У 2023 році Європейський Союз започаткував Місію цивільного партнерства в Молдові (EUPM), основне завдання якої посилити стійкість сектору безпеки до кризового управління та інтегрувати його у ширший безпековий простір ЄС, водночас захищаючи демократичні процеси та зміцнюючи довіру громадськості до демократичних інституцій [6]. У березні 2025 року Рада ЄС продовжила мандат EUPM Moldova до 31 травня 2027 року, передбачивши фінансування в обсязі понад 19,8 мільйона євро. Одночасно було ухвалено рішення про розширення повноважень місії, що дозволяє надавати стратегічні консультації молдовській владі в галузі безпеки [4].

Також у 2023 році ЄС розпочав дворічну цивільну місію у Вірменії (EUMA), яка зосереджується здебільшого на спостереженні та звітності. Її присутність сприяє зміцненню почуття безпеки серед громадян Вірменії, однак вплив на підтримку демократії видається мінімальним [6]. На початку березня 2025 року парламент Вірменії підтримав законопроект, що передбачає початок процесу євроінтеграції країни. Ініціатива належить «Платформі демократичних сил» — коаліції чотирьох громадських рухів і непарламентських партій, яка зібрала понад 50 тисяч підписів громадян на підтримку цього кроку. Прийняття документа ще не означає автоматичного проведення референдуму щодо вступу до ЄС, але, як наголошують представники влади, це важливий сигнал політичної готовності країни до тіснішої співпраці з Європейським Союзом [1].

На тлі геополітичних змін, зокрема зближення між США та росією, для європейських країн стала очевидною потреба посилити стратегічну автономію шляхом збільшення військових витрат і зміцнення співпраці в межах спільної оборонної політики. 6 березня 2025 року Єврокомісія представила план «Переозброїти Європу» (ReArm Europe), покликаний узгодити потребу в колективних діях із збереженням національного суверенітету. Рішення щодо фінансування цих програм будуть прийняті в найближчі місяці в рамках

переговорів щодо наступного Довгострокового бюджету (2028–2034). ReArm Europe має зосередитись на збільшенні національних військових бюджетів, забезпечуючи при цьому певний рівень європейської координації. Для досягнення цього балансу Комісія запропонувала:

1. Дозволити збільшення військових бюджетів держав-членів до 1,5% ВВП, що дозволить акумулювати близько 650 мільярдів євро на оборону впродовж чотирьох років.
2. Використовувати фонди згуртування для оборонних інвестицій за ініціативою держав-членів, за умови подальшого затвердження ЄС.
3. Створити Європейський ощадний та інвестиційний союз для стимулювання участі приватних фінансових установ у фінансуванні оборонної промисловості.
4. Розширити повноваження Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) для прямого фінансування військових проєктів, прибираючи обмеження щодо виключно «подвійного призначення» [8].

Окрім цього, було ухвалено регламент про створення фінансового інструменту «Безпечні дії для Європи» (SAFE). SAFE фінансуватиме термінові та масштабні інвестиції в Європейську оборонну технологічну та промислову базу. З огляду на нинішні виняткові обставини, Комісія планує залучити до 150 мільярдів євро та розподілити між зацікавленими державами-членами. Виплати здійснюватимуться у формі структурованих довгострокових позик. Це сприятиме забезпеченню оперативної сумісності, передбачуваності та зниженню витрат на міцну європейську оборонно-промислову базу. Україна та країни ЄАВТ/ЄЕЗ зможуть приєднатися до спільних закупівель та домовлятися про взаємовигідні угоди щодо участі своїх відповідних галузей промисловості в таких процесах [3].

Кінцевою метою дій ЄС є створення критичної маси технологічних і промислових спроможностей, здатних конкурувати з провідними військовими державами світу. Водночас існує ризик, що за відсутності ефективної координації та спільної стратегії цей план може лише посилити фрагментацію, оскільки кожна держава зосередиться на власних проєктах, ізолюючись від спільних інтересів [8].

19 березня 2025 року Єврокомісія разом із Високим представником ЄС презентувала Білу книгу європейської оборони – Готовність 2030 (Readiness 2030). У той час як План «Переозброїти Європу» зміцнює загальноєвропейський оборонний потенціал новими фінансовими засобами, Біла книга визначає новий підхід до оборони та інвестиційні потреби. Останні кілька років виявили хронічне недостатнє інвестування та брак ефективних витрат на військовий потенціал Європи. Для вирішення цих викликів у Білій книзі окреслено низку напрямків:

- Посилення європейської оборонної промисловості через узгоджений попит і спільні закупівлі.
- Нарощення військової допомоги Україні та глибша інтеграції європейської та української оборонних промисловостей.
- Формування єдиного європейського ринку оборони, зокрема шляхом спрощення правил.
- Прискорення трансформації оборонної сфери за допомогою революційних інновацій, таких як штучний інтелект та квантові обчислення.
- Підвищення готовності Європи до найгірших сценаріїв шляхом покращення військової мобільності, накопичення запасів та зміцнення зовнішніх кордонів, зокрема сухопутних – з росією та Білоруссю.
- Розширення партнерств з державами-однодумцями [5].

Додатково для покращення стабільності в регіоні СП ЄС повинен зміцнити потенціал східноєвропейських держав не лише в соціально-економічній та політичній сферах, але й у таких сферах, як кібербезпека, розвідка та контроль над озброєнням. Союз може зробити це, зокрема через Договір про безпеку Східного партнерства (The Eastern Partnership Security Compact). Ця ініціатива узгодить фонди та інституції ЄС із можливостями держав-членів, які бажають посилити співпрацю у відповідній сфері у Східній Європі. Це може включати Постійне структуроване співробітництво або цільову групу Єврокомісії за зразком міжвідомчої групи для підтримки України. Ці зусилля можуть фінансуватися за рахунок поєднання фінансової та інституційної підтримки ЄС, а також

добровільних внесків держав-членів. Мета ініціативи – значно ускладнити дестабілізацію сусідніх країн ЄС шляхом використання різних «гібридних» тактик. Оскільки, незалежно від дебатів щодо «нової європейської архітектури безпеки», безпека створюється не за допомогою круглих столів та дипломатичних нот протесту, а за допомогою структур, які стримують агресію, запобігають таємним операціям, захищають державні інституції та верховенство права. Найкращими опорами стабільності у сусідніх країнах ЄС є сильні держави, побудовані на основі стійких інституцій, які захищатимуть ці країни від гібридних загроз та підривної діяльності, а також служитимуть інтересам ЄС у тому, щоб зробити східних сусідів стабільнішими та стійкішими до зовнішнього тиску у сфері безпеки [7].

Отже, у відповідь на безпрецедентні виклики безпеці, спричинені зокрема повномасштабним вторгненням росії в Україну, Європейський Союз прагне трансформувати свою міжнародну суб'єктність у сфері безпеки та оборони. Суттєвим етапом цього процесу стало посилення цивільної та військової присутності ЄС у регіоні Східного партнерства: розширення мандату місії EUAM і запуск EUMAM в Україні, EUPM у Молдові та EUMA у Вірменії, що продемонструвало послідовну логіку залучення ЄС у підтримку стабільності у прикордонних державах.

Окрім регіональних ініціатив, ЄС вийшов на новий рівень стратегічного планування: ініціатива «Переозброїти Європу» (ReArm Europe) та Біла книга з оборони «Готовність 2030» (Readiness 2030) мають на меті подолати хронічне недофінансування та, у поєднанні з фінансовими інструментами та переглядом фіскальних правил, забезпечити синергію з національними ініціативами держав-членів. Це свідчить про перехід від м'якої сили до інституційно закріпленої жорсткішої форми стратегічної суб'єктності. Проте постає питання стійкості та ефективності цього нового позиціонування. З одного боку, прогрес у формуванні стратегічної автономії та посилення ролі ЄС як гаранта безпеки у регіоні є безперечним. З іншого боку, збереження фрагментованості національних

оборонних політик, обмежена роль ЄІБ, а також різний рівень політичної волі серед держав-членів ускладнюють реалізацію цілісної стратегії.

Поточна геополітична ситуація вимагає від Союзу оперативних, скоординованих дій та здатності забезпечити інституційну цілісність, поглибити спільну оборонну політику та посилити співпрацю з державами в рамках Східного партнерства.

Література

1. Кричковська У. (2025). У Вірменії ухвалили закон про початок процесу вступу до ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/03/26/7208042/>
2. Council of the EU. (2024). *Ukraine: Council extends the mandate of the EU Military Assistance Mission for two years*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/08/ukraine-council-extends-the-mandate-of-the-eu-military-assistance-mission-for-two-years/>
3. Council of the EU. (2025). *SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/>
4. EU NEIGHBOURS EAST. (2025). *Moldova: EU extends civilian mission mandate for two years*. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/moldova-eu-extends-civilian-mission-mandate-for-two-years/>
5. European Commission. (2025). *Commission unveils the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan/Readiness 2030*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_793
6. Farinha R. (2025). *The EU Common Security and Defense Policy: Moving Away From Democracy Support*. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2025/03/the-eu-common-security-and-defense-policy-moving-away-from-democracy-support?lang=en>
7. Gressel G., Popescu N. (2020). *The best defence: Why the EU should forge security compacts with its eastern neighbours*. European Council on Foreign Relations. URL: <https://ecfr.eu/publication/the-best-defence-why-the-eu-should-forge-security-compacts-with-its-eastern-neighbours/?amp=>
8. Santopinto.F. (2025). *The ReArm Europe Plan: Squaring the Circle Between Integration and National Sovereignty*. The French Institute for International and Strategic

Affairs (IRIS). URL: <https://www.iris-france.org/en/the-rearm-europe-plan-squaring-the-circle-between-integration-and-national-sovereignty/>

9. Statista. (2025). *Total bilateral aid allocations to Ukraine between January 24, 2022 and February 28, 2025, by donor and type*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1303432/total-bilateral-aid-to-ukraine/>

10. Tabatadze T. (2024). *Revising the EU's Role in Security Dimension of Eastern Partnership Countries*. MEIG Highlights. URL: <https://www.meig.ch/highlight-26-2024-revising-the-eus-role-in-security-dimension-of-eastern-partnership-countries/>

Михальчук І.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Івасечко О.,

к. політ. н., доц.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ПЛАН «ПЕРЕОЗБРОЄННЯ ЄВРОПИ» (REARMEUROPE) ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОСИЛЕННЯ «SECURITY COMPACT» В РЕГІОНІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Європейський континент наразі перебуває перед серйозною та зростаючою загрозою з боку російської агресії, що вимагає формування чіткої та послідовної оборонної позиції з метою збереження миру та стабільності. Незважаючи на наявність значних ресурсів і розвиненого промислового потенціалу, обороноздатність Європи була суттєво ослаблена внаслідок багаторічного хронічного недофінансування цього сектору. Майбутнє України є ключовим чинником для гарантування довготривалої стабільності Європейського Союзу, особливо з огляду на повномасштабну збройну агресію, яка триває з 2022 року та спричинила численні людські втрати і значні матеріальні руйнування.

Окрім цього, Європа стикається з широким спектром безпекових викликів, серед яких - стратегічне суперництво в окремих регіонах світу, а також транснаціональні загрози, пов'язані з технологічним прогресом, міграційними процесами та зміною клімату. Водночас авторитарні держави, КНР, посилюють свій вплив на європейський економічний простір, у той час як традиційні партнери США поступово зміщують фокус своєї зовнішньої політики з європейського напрямку. У таких умовах постає нагальна необхідність зміцнення єдності між

державами-членами ЄС та збільшення інвестицій у сферу безпеки й оборони як передумови забезпечення колективної стійкості та стратегічної автономії Союзу.

У світлі цих подій 6 березня 2025 року Європейська Комісія представила Європейській Раді п'яти стовповий План ReArmEurope, покликаний забезпечити оперативне реагування на актуальні виклики шляхом мобілізації фінансових ресурсів обсягом до 800 мільярдів євро.

Одним зі складових елементів зазначеного плану є проєкт Регламенту, який передбачає мобілізацію бюджету Європейського Союзу з метою підтримки та прискорення національних інвестицій шляхом впровадження нового фінансового інструменту ЄС - Регламенту про створення Інструменту безпекової дії для Європи (SAFE), що реалізується шляхом посилення чинного Інструменту підтримки європейської оборонної промисловості.

По-друге, активація положень Пакту про національну безпеку сприятиме підтримці державних інвестицій і видатків держав-членів у сфері оборони.

По-третє, середньостроковий перегляд Політики згуртування відкриває для держав-членів додаткові можливості та створює стимули для розширення фінансування оборонного сектору в межах відповідних програм.

Четвертий і п'ятий стовпи передбачають мобілізацію приватного капіталу шляхом прискореного формування Союзом заощаджень та інвестицій, а також за участі Європейського інвестиційного банку. Зазначений план був одностайно схвалений Європейською Радою.

Обсяги та темпи нарощування витрат на розвиток оборонно-промислових спроможностей, яких вимагається від держав-членів і які підтримуються планом ReArmEurope, ймовірно, суттєво вплинуть на стан державних фінансів в умовах збереження високого рівня бюджетного навантаження у більшості країн-членів ЄС.

Відтак запропонований Європейською Комісією інструмент SAFE розглядається як тимчасовий надзвичайний механізм, призначений для надання фінансової допомоги державам-членам у формі позик. Його метою є забезпечення умов для здійснення термінових та масштабних державних інвестицій у

Європейську технологічну та промислову оборонну базу (EDTIB), зумовлених винятковими обставинами. Зазначений інструмент покликаний стимулювати спільні закупівлі, сприяючи поступовому підвищенню ефективності функціонування внутрішнього ринку в оборонному секторі.

Інструмент передбачає до 150 мільярдів євро у вигляді позик державам-членам на оборонні інвестиції, що дозволить здійснювати закупівлю оборонних спроможностей у пріоритетних напрямках, визначених Європейською Радою. Це забезпечить не лише більшу видимість оборонної промисловості Союзу, а й дозволить швидко нарощувати виробничу спроможність, покращити своєчасну доступність оборонної продукції, прискорити розробку нових оборонних продуктів або модернізацію наявних. До таких пріоритетних напрямків належать:

боєприпаси та ракети, артилерійські системи, малі безпілотики (клас НАТО 1) та антидронові технології; кібербезпека та військова мобільність, системи протиповітряної й протиракетної оборони, великі безпілотики (класи НАТО 2 і 3), стратегічні засоби підтримки та захист критичної інфраструктури, зокрема в сфері космосу, кібербезпеки, штучного інтелекту, радіоелектронної боротьби та військової мобільності.

Такий підхід до спільних закупівель принесе державам-членам низку переваг, зокрема зниження витрат, підвищення ефективності оборонних витрат та суттєве посилення взаємосумісності збройних сил. Однією з ключових переваг цієї ініціативи є можливість оперативного постачання військового обладнання Україні, що сприятиме значному посиленню підтримки її оборонних зусиль [2].

Коли йдеться про спільні закупівлі, то мається на увазі придбання оборонної продукції, що здійснюється щонайменше однією державою-членом, яка отримує фінансову допомогу в рамках цього інструменту, а також щонайменше однією додатковою країною: державою-членом ЄС, членом Європейської асоціації вільної торгівлі, яка також входить до Європейського економічного простору, або Україною. Тобто Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Україна прирівнюються до

будь-якої країни-члена ЄС у співпраці у сфері колективних оборонних закупівель (на відміну від Швейцарії, яка не входить до ЄСП).

Чітко зазначено, що жоден компонент не може бути отриманий з третьої країни, «якщо це суперечить інтересам безпеки і оборони» Європейського Союзу. Як зазначено в статті 16, вартість компонентів, що походять з ЄС, ЄЗЗ, ЄАВТ або України, «не повинна бути нижчою за 65% кошторисної вартості кінцевого продукту», що означає, що підрядники та субпідрядники, які беруть участь у спільних закупівлях, повинні бути засновані в межах цієї європейської зони і не повинні підлягати контролю з боку третьої країни.

Решта 35% кошторисної вартості кінцевого продукту можуть надійти від двосторонніх або багатосторонніх угод з «країнами-однодумцями», а саме країнами, що вступають до ЄС (Албанія, Молдова, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія і Туреччина), країнами-кандидатами (Боснія і Герцеговина і Грузія) і потенційними кандидатами (Косово). Вони також можуть надходити з третіх країн, з якими ЄС уклав Партнерство у сфері безпеки і оборони (Японія і Південна Корея).

Наразі ЄС має шість партнерств у сфері безпеки і оборони: з Албанією, Японією, Молдовою, Північною Македонією, Норвегією і Південною Кореєю. Цей пул з шести третіх країн може негайно співпрацювати з державами-членами, в той час як всі інші, Чорногорія, Сербія або Туреччина, потенційно можуть приєднатися на більш пізньому етапі на основі двосторонніх або багатосторонніх угод [1].

Запуск ініціативи ReArmEurope позначає важливий поворот у стратегічній орієнтації Європейського Союзу, особливо у контексті його Східного сусідства. У межах ширшої відповіді ЄС на погіршення ситуації з безпекою та агресією росії, цей план відіграє ключову роль у консолідації нової моделі співпраці з країнами Східного партнерства — Україною та Молдовою. В свою чергу пропозиція стосовно Security Compact відображає взаємне прагнення до глибшої стратегічної співпраці, нарощування оборонних спроможностей і підвищення стійкості до гібридних загроз і територіальних викликів.

ЄС пропонує укласти Eastern Partnership Security Compact, що дозволило б синхронізувати ресурси ЄС з охочими державами-членами з метою посилення співпраці у сфері безпеки у Східній Європі. Він міг би використовувати такі структури, як Постійне структуроване співробітництво або робочу групу Європейської Комісії. Фінансування може здійснюватися за рахунок підтримки ЄС і добровільних внесків держав-членів, з акцентом на протидію дестабілізуючій гібридній тактиці в регіоні, близькому до ЄС.

Ключовими елементами договору буде посилення співпраці у сфері розвідки, зміцнення пострадянських розвідувальних служб шляхом розбудови потенціалу та координації, а також проведення реформ, спрямованих на посилення підзвітності, зменшення дублювання з правоохоронними органами та зниження рівня корупції. Існує значний потенціал для посилення співпраці між ЄС, його державами-членами та країнами Східного партнерства, яка може охоплювати обмін розвідданими, захист урядового зв'язку та узгодження зі стандартами ЄС щодо технології 5G. Посилення спільних навчань за участю лідерів ЄС та країн Східного партнерства могло б покращити планування на випадок надзвичайних ситуацій та сприяти ознайомленню з поточними подіями в цих країнах [3].

В центрі цього договору - Україна, чий бойові досвід і оборонні інновації зробили її незамінним партнером. Через ініціативу ReArmEurope ЄС підтримує Україну не лише шляхом закупівель військової техніки, виробленої на місці, але й сприяючи спільним промисловим проєктам. Цей підхід може стати масштабованою моделлю для розширення оборонної співпраці з іншими країнами Східного партнерства. Також пропозиції щодо створення коридорів військової мобільності та механізмів оборонної інтеграції свідчать про готовність ЄС інтегрувати своїх сусідів у спільну безпекову екосистему.

Крім того, план ReArmEurope є складовою ширших зовнішньополітичних цілей Європейського Союзу, які ґрунтуються на переконанні, що безпека тісно пов'язана з демократією, належним врядуванням і захистом прав людини. Для країн Східного партнерства побудова стійкої системи безпеки є першочерговим

завданням. Підхід до переозброєння охоплює також цивільні інструменти забезпечення безпеки, зокрема утвердження верховенства права та протидію гібридним загрозам. Комплексний характер цього підходу є критично важливим для створення довготривалих безпекових архітектур, здатних ефективно відповідати на виклики сучасної геополітичної ситуації.

Що стосується співпраці у сфері озброєнь, Європейський оборонний фонд може підтримати спільні ініціативи з місцевими виробниками з модернізації військової техніки радянських часів, що потенційно може призвести до економічної вигоди за рахунок експорту. Також може бути створена програма військових продажів за кордон, подібна до американської моделі, за умови дотримання стандартів верховенства права та управління, що дозволить розширити вплив ЄС за межі безпеки [3].

Водночас варто зазначити, що реалізація ініціативи з переозброєння супроводжується низкою викликів. Серед них - політична фрагментованість країн-реципієнтів, економічні обмеження та відмінності в рівні дотримання стандартів НАТО. Досягнення балансу між національними інтересами та колективними безпековими потребами вимагає постійного діалогу і глибокої взаємодії між країнами Східного партнерства та їхніми міжнародними партнерами.

Отже, просування оборонної готовності та формування колективного безпекового простору сприятиме посиленню спроможності країн протистояти зовнішнім загрозам. Подальша модернізація політики Східного партнерства за допомогою безпекових інструментів, таких як ReArmEurope, у найближчі роки буде необхідною для того, щоб зробити ЄС більш впевненим геополітичним і безпековим гравцем, зокрема у Східному сусідстві.

Література

1. Cadete, E. M., & Oda, D. (2025). Security Action For Europe (SAFE) Through The Reinforcement Of The European Defence Industry Instrument. Lexology. <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=03091acf-33f2-4290-9cee-589af7d16a8e>

2. Proposal for a COUNCIL REGULATION establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the reinforcement of European defence industry Instrument. (2025). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025PC0122>
3. The Best Defence: Why the Eu Should Forge Security Compacts With its Eastern Neighbours. (2020). European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/publication/the-best-defence-why-the-eu-should-forge-security-compacts-with-its-eastern-neighbours/>

Паньків Х.,

аспірантка кафедри менеджменту

та міжнародного підприємництва

Інституту економіки і менеджменту

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

КУЛЬТУРНА ЕКОНОМІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ КОЛОНІАЛЬНИХ ЗАГРОЗ З БОКУ РОСІЇ

У складному полотні міжнародної економіки культурні інструменти стали незамінним засобом навігації в складнощах глобалізованого світу. Східне партнерство — це геополітична ініціатива, яка охоплює країни з унікальною історією пострадянського розвитку та водночас — із загрозами відновлення імперського впливу Росії. В умовах новітнього колоніалізму, що проявляється у вигляді мілітарної агресії, дезінформації та культурної експансії, культура стає не лише інструментом самовираження, а й ресурсом економічної та стратегічної стійкості.

Країни Східного партнерства (Україна, Грузія, Молдова, Вірменія, Азербайджан, Білорусь) перебувають на перехресті між європейською інтеграцією та пострадянським впливом. У нашому регіоні культура відіграє значно ширшу

роль, ніж у «західному» розумінні адже вона є елементом національного виживання, ідеологічного спротиву та економічної мобілізації.

Росія застосовує інструменти неоколоніалізму: пропаганду, мовну експансію, історичний ревізіонізм, підтримку лояльних культурних еліт. У відповідь країни Східного партнерства змушені використовувати культуру як частину стратегії безпеки — включно з економічною безпекою.

У XXI столітті економісти визначають людський капітал, капітал знань, інформації, культурний капітал як одним із вагомих факторів економічного зростання.

Культура, як багатогранне явище, відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності та соціального розвитку. Водночас, у сучасному світі культурні зв'язки історично відіграють вирішальну роль у формуванні геополітичного ландшафту та протидії зовнішнім впливам. У контексті Східного Партнерства культурна економіка перетворилася на потужний механізм м'якої сили, що допомагає країнам-учасницям (окрім Білорусі) зберігати свою ідентичність та водночас інтегруватися до європейського простору.

Культурна економіка в рамках Східного партнерства – це комплексний підхід до використання культурних ресурсів, креативних індустрій та мистецьких проєктів для досягнення економічних, соціальних та політичних цілей. На відміну від звичайних економічних інструментів, культурна економіка пропонує м'який шлях впливу, що сприяє формуванню ціннісних орієнтирів та ідентичності.

Основні складові культурної економіки Східного партнерства охоплюють:

- Креативні індустрії (кіно, музика, дизайн, мода)
- Культурну та історичну спадщини, а також їхнє сучасне використання
- Медіапростір та комунікаційні платформи
- Культурний туризм
- Мистецькі обміни та спільні проєкти

Розвиток культурної економіки стає невід'ємною частиною безпекової стратегії регіону. Насамперед, це пов'язано з потребою формувати стійкість проти

культурної експансії, особливо з боку Росії, яка активно використовує "руський мір" як інструмент впливу на просторі колишнього СРСР. Тому в країнах Східного партнерства культура стає механізмом для розриву із пострадянською залежністю.

Культурна експансія Росії не є спонтанним явищем – вона має чітку стратегічну основу. Концепція "русского міра" не є культурною ініціативою, а політичним проєктом, спрямованим на створення цивілізаційного простору Росії та втручання у внутрішні справи інших держав. Країни Східного партнерства стали об'єктами масштабних дезінформаційних кампаній, які позбавляють громадян чіткої та достовірної інформації про ініціативи ЄС та їхні переваги. Найпоширеніші наративи дезінформації сіють страх і намагаються переконати, що країни Східного партнерства та їхніх громадян позбавляють права на власні рішення.

Російська наукова спільнота та ЗМІ, особливо міжнародні ресурси, такі як RT і Sputnik, стали важливим інструментом розповсюдження антизахідних наративів. За оцінкою Європейського Союзу, дезінформація з боку Російської Федерації несе найбільшу загрозу для ЄС, має систематичний характер, достатні ресурси та масштаб в порівнянні з іншими країнами.

Характерними рисами інформаційних операцій Росії в регіоні є хаотизація інформаційного простору та дискредитація правдивих повідомлень. Російська пропаганда оперативна, неперервна і циклічна, швидко реагує на поточні події. Оскільки російські ЗМІ не прагнуть висвітлювати об'єктивну реальність, їм не потрібен час для перевірки фактів – вони поширюють свою інтерпретацію подій і фейкові новини.

Для протидії цим загрозам Євросоюз у 2015 році створив робочу групу зі стратегічних комунікацій – East StratCom Task Force. І тільки за два роки ця група виявила понад 3 тисячі випадків дезінформації від російськомовних ЗМІ. Також був створений проєкт EUvsDisinfo, основна мета якого – підвищити обізнаність громадськості про операції з дезінформації Кремля.

Катаріна Матернова, посол Європейського Союзу в Україні, зазначила, що "у країнах Східного партнерства російська пропаганда – особливо активна й

витончена". У ЄС дійшли висновку, що найкраща протидія пропаганді – підтримка незалежних ЗМІ. Водночас, ключовою проблемою незалежних медіа в регіоні залишається фінансова самостійність, адже рекламний ринок "швидше мертвий, аніж живий". Тому колоніальні загрози в регіоні Східного партнерства мають комплексний характер і потребують системної протидії.

Гібридні загрози набувають особливого значення в сучасному світі. А для країн Східного партнерства вони є ще більш загрозливими, оскільки націлені на найвразливіші аспекти національної ідентичності. Згідно з концептуальною моделлю європейських дослідників, збереження національної ідентичності та культурної спадщини є ключовими елементами домену культури. Гібридні атаки часто спрямовані на підрив фундаментальних цінностей ідентичності, адже використовуються методи, які важко відстежити та протидіяти.

Іншою масштабною проблемою є кіберзагрози, які стали потужним інструментом гібридної війни проти культурних установ країн Східного партнерства та Європейського Союзу. Кіберзагроза визначається як явища та чинники, що створюють небезпеку через порушення доступності, цілісності та достовірності інформації, яка циркулює в об'єктах національної інформаційної інфраструктури.

Сучасні кібератаки мають кілька характерних особливостей:

- Вони націлені на критичну інфраструктуру, включаючи енергетичні, транспортні та водопостачальні системи, що може паралізувати цілі міста чи навіть країни
- Використовують дезінформаційні операції та маніпуляції в соціальних мережах для підриву довіри до культурних інституцій
- Можуть спричиняти не лише віртуальні, а й реальні наслідки, викликаючи паніку та розруху

З огляду на це, ЄС запровадив програми підтримки культурного сектору в країнах Східного партнерства. Програма «Креативна Європа» надає фінансування для розвитку креативних індустрій, підтримуючи кінематограф, мистецтво та

видавничу справу. Окрім того, ЄС заснував спеціальні культурні фонди для країн Східного партнерства з метою зміцнення їхньої культурної автономії та розвитку креативної економіки.

Важливо зазначити, що культурна економіка виступає не лише інструментом протидії впливу, але й каталізатором економічного зростання. Традиційно культура розглядалася як споживча сфера, що потребує дотацій. Проте з кінця XX століття утверджується підхід в якому культура розглядається не як витрата, а як інвестиція. Згідно з теорією Девіда Тросбі, культура має як інструментальну, та внутрішню цінність, вона створює додану вартість, активізує креативні індустрії, розвиває людський капітал та сприяє інноваціям. За даними ЮНЕСКО, культура сприяє зайнятості (понад 30 мільйонів робочих місць у світі), інноваціям (через міждисциплінарність), формуванню ідентичності та соціального капіталу.

Згідно з дослідженнями, креативні індустрії становлять приблизно 4-6% ВВП європейських країн та демонструють вищі темпи зростання, ніж традиційні галузі економіки. Тому, окрім політичного виміру, культурна економіка має значний потенціал для економічного розвитку країн Східного партнерства.

25 червня 2024 Європейський Союз та Україна офіційно оголосили про початок переговорів про вступ. Переговори про вступ передбачають адаптацію законодавства України до законодавства ЄС у межах переговорних розділів «Acquis communautaire (acquis)». Європейська комісія згідно Regulation (EU) 021/818 of the European Parliament and of the Council of 20 may 2021 establishing the creative Europe programme (2021 to 2027) and repealing regulation (EU) no 1295/2013 визначається економічну культуру як сукупність культурних та креативних галузей, зокрема, архітектуру, архіви, бібліотеки та музеї, художні ремесла, аудіовізуальні засоби (включаючи кіно, телебачення, відеоігри та мультимедіа), матеріальну та нематеріальну культурну спадщину, дизайн (включаючи дизайн одягу), фестивалі, музику, літературу, виконавське мистецтво (включаючи театр і танці), книги та видавничу справу, радіо та образотворче мистецтво; послуги у сфері дизайну та креативні послуги. Інституційна архітектура Європейського

Союзу в культурній сфері формувалася протягом десятиліть, еволюціонуючи від економічного до культурного виміру інтеграції. Потужною основою для розвитку культурної економіки стали ключові документи ЄС, які визначають межі співпраці та повноваження інституцій такі як Лісабонський договір про культуру (а саме стаття 167) та Хартія основоположних прав ЄС і культурні свободи.

Креативні індустрії займають близько 4,5% економіки ЄС, що є вагомим економічним показником. Окрім того, культура додає цінності іншим сферам, таким як туризм і бізнес, тому загальний економічний вплив культури значно перевищує цей показник.

У сучасних умовах глобалізації та гібридної трансформації економік країн Східного партнерства (СП), культурна економіка набуває особливого значення як рушій інновацій, соціальної згуртованості та сталого розвитку. Інтеграція європейських підходів до формування культурної політики дозволяє розглядати культуру не лише як гуманітарну категорію, а як чинник економічного зростання з мультиплікативним ефектом.

Європейська Комісія підкреслює роль культури як стратегічного ресурсу для інноваційної економіки, де культурний капітал сприяє зміцненню соціального капіталу та міжсекторальній взаємодії. Країни Східного партнерства мають значний культурний і креативний потенціал, однак недостатньо інтегрований у стратегії економічного розвитку. Недосконалість законодавства, відсутність фінансування та інституційна слабкість стримують розвиток культурного підприємництва. Успішні приклади, зокрема розвиток креативних хабів в Україні (Platforma Art-Zavod, IZONE), засвідчують ефективність локальних ініціатив за умови підтримки з боку європейських донорів та програм (Creative Europe, House of Europe тощо).

У країнах ЄС культура розглядається як один із ключових елементів політики сталого розвитку. Політика ЄС у цій сфері спрямована на:

- децентралізацію управління культурою;
- залучення креативного сектору до інноваційних екосистем;
- підтримку мобільності митців;

- цифровізацію культурних продуктів.

Важливою є інтеграція інструментів оцінки культурного впливу (Cultural Impact Assessment – CIA) у процес розробки політик на всіх рівнях.

Механізми інтеграції включають:

- впровадження індикаторів впливу культури на ВВП та зайнятість;
- розвиток партнерств між місцевими громадами, бізнесом і культурними акторами;
- впровадження освітніх програм зі спеціалізацією в галузі культурної економіки;
- використання фінансування з європейських структурних фондів;
- трансформація культурних установ у підприємницькі структури [4, с. 55].

Основні виклики для країн Східного партнерства включають фрагментарність культурної політики, недостатність даних для аналізу економічного ефекту культури, а також слабку взаємодію між державним сектором та незалежними ініціативами.

Рішенням може стати розробка національних стратегій культурної економіки, запровадження публічно-приватного партнерства у сфері культури та підтримка міжрегіонального співробітництва та обміну досвідом у рамках Європейського простору вищої освіти та програми Східного партнерства.

Отже, культурна економіка має значний потенціал як інструмент економічного зростання в країнах Східного партнерства. Інтеграція європейських підходів до реформування культурної політики сприятиме створенню інноваційного, інклюзивного та конкурентоспроможного середовища для розвитку креативного сектору, що, у свою чергу, зміцнює економічну та соціальну стабільність регіону. Країни Східного партнерства мають шанс використати культуру як основу для економічної трансформації, зміцнення національної стійкості та протидії колоніальному впливу.

Література

1. European Commission. (2021). *Regulation (EU) 2021/818 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 establishing the Creative Europe programme (2021 to 2027)*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/818/oj/eng>
2. Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge University Press.
3. Lazzeretti, L. (Ed.). (2008). *Creative cities, cultural clusters and local economic development*. Edward Elgar Publishing.
4. KEA European Affairs. (2006). *The economy of culture in Europe*. https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/studies/cultural-economy_en.pdf

Турчин Я., д. політ. н., проф.,
 професор кафедри політології та міжнародних відносин
 Національного університету «Львівська політехніка»
 м. Львів, Україна
Лукачук О., к.і.н., доц.,
 доцент кафедри політології та міжнародних відносин
 Національного університету «Львівська політехніка»
 м. Львів, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ VS ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ

Важливим у дослідницькому аспекті є питання, яким чином взаємозалежать між собою, з одного боку, євроінтеграційний процес, зорієнтований на демократизацію, а з іншого – рівень політичної корупції. Гіпотетично можемо припустити, що європейська інтеграція, засадничими принципами котрої є демократія, верховенство права та належне врядування, призводить до зменшення рівня політичної корупції як кандидатів на вступ до Європейського Союзу, так і згодом країн-членів.

Сам термін «*corruptio*» походить з латини та позначає моральну зіпсутість [9]. Одним із різновидів корупції є політична корупція, яку більшість політологів розуміють як будь-яку транзакцію між суб'єктами приватного та державного секторів, за допомогою якої колективні блага незаконно перетворюються на приватну вигоду. У більш вузькому трактуванні, політична корупція відбувається

на найвищих рівнях політичної системи та стосується осіб, які безпосередньо ухвалюють політичні рішення [2, Р. 3]. У ширшому розумінні політична корупція – це поведінка та дії акторів, які ухвалюють рішення (виборці, політики, бюрократи, групи інтересів і тиску) та порушують не лише сучасні закони, а й етичні, релігійні та культурні суспільні норми [1, Р. 49]. На думку *І. Кушнарьова*, до форм політичної корупції належать: протиправне фінансування партій; дії, пов'язані зі спотворенням ролі політичних партій як акторів демократичної політичної системи; дії, пов'язані з депутатською етикою, етикою високопосадовців; продаж місць у потенційно прохідній частині виборчого списку партії; підкуп виборців; застосування адміністративного ресурсу; ухвалення важливих партійних рішень без широкого обговорення з партійцями; наявність конфлікту інтересів у носіїв службових, представницьких та інших повноважень; патронажна політика; політичний непотизм, кронізм і фаворитизм; непрозоре лобіювання; політична корупція в судовому процесі тощо [11, С.51].

Упродовж років політичну корупцію вважали «привілеєм» країн «третього світу». Проте до середини 1990-х років виявилось, що жодна країна не застрахована від руйнівного впливу політичної корупції [7]. Так, у перші десятиліття ХХІ ст. прояви політичної корупції також спостерігалися в ліберальних демократіях – Іспанії, Греції, Франції, Німеччині, Австрії, Бельгії, а також в США та Великій Британії. Хоча, підкреслює *І. Амундсен*, політична корупція, дійсно, не обмежується виключно авторитарними режимами та присутня в ліберальних демократіях, але її проблема суттєво різниться в межах цих двох політичних систем. Так, у демократичних країнах проблема політичної корупції здебільшого має випадковий та епізодичний характер, що дозволяє впоратися з нею шляхом реформ у межах чинної політичної системи, зміцнення та активізації наявних політичних інститутів, що формують систему стримувань і противаг [2, Р. 4].

Не безпідставно вважають, що ЄС є одним із найменш корумпованих регіонів світу. Варто зауважити, що лише в 1990-х боротьба з корупцією вперше постала як проблема, яку вже не можна було вирішити на національному рівні держав-членів

ЄС, що актуалізувало її розгляд наднаціональними інституціями. Так, у 1997 році Європейська комісія опублікувала *Повідомлення про антикорупційну політику ЄС*, сформувавши перше визначення корупції як зловживання владою або неправомірну поведінку під час ухвалення рішень, спричинену протизаконним стимулом або особистою користю. Загалом в ЄС існує два підходи до визначення корупції – вузький, де корупція визначається як хабарництво, а також широкий, визначене ЄК у 2003 році – корупція як зловживання владою з метою отримання приватної вигоди, що виявлено у формах хабарництва, торгівлі впливом, зловживання функціями, непотизму (кумівства), конфлікту інтересів або «відкатів» між державним та приватним секторами [12].

Але тут варто звернути увагу на певні особливості: попри антикорупційні успіхи, жодна з країн-членів ЄС цілковито не подолала корупцію; показники рівня корупції в країнах-членах суттєво різняться; за принципом взаємозалежності, то корупція в одній країні ЄС шкодить Співтовариству в цілому [2, Р. 3]. Як слушно зауважує *К. Буряк*, країни-члени ЄС не лише суттєво різняться за показниками рівня корупції, але й за методами боротьби з нею [10, С. 356].

Сучасне антикорупційне законодавство ЄС складається з багатьох правових і політичних актів, які є обов'язковими для держав-членів ЄС, так і країн-кандидатів [5]. У травні 2023 року ЄК ухвалила антикорупційний пакет, який включає *Спільне повідомлення про боротьбу з корупцією* за допомогою якого європейські чиновники напрацьовують нові напрямки та інструменти як на рівні ЄС, держав-членів, а також зобов'язання щодо боротьби з корупцією на глобальному рівні [3]. Проводячи політику розширення, ЄС активно бореться з корупцією в третіх країнах, хоча це формує перед ним чималі виклики – від правильного визначення сфер, які потребують нагального реформування, пошуку партнерів для співпраці у виробленні інструментів за допомогою яких здійснюють антикорупційні заходи [4].

У своєму науковому дослідженні *Л. Мартін-Руссу* «Деформуючи реформу. Вплив еліт на європеїзацію Румунії після вступу до ЄС» з'ясовує достовірність

гіпотези про здатність країн з високим рівнем корупції успішно впроваджувати демократичні реформи під керівництвом ЄС, а також корумпованої політичної еліти докладати реальних зусиль у боротьбі з корупцією, щоб відповідати жорстким європейським вимогам та високим стандартам верховенства права. Чимало дослідників європеїзації стверджують, що ЄС може успішно започатковувати та стабілізувати антикорупційні реформи в державах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи, використовуючи важелі свого впливу до і після вступу цих країн до Співтовариства. Головним механізмом тут слугує стимулювання дотримання антикорупційних норм та вимог завдяки політики обумовленості з боку ЄС [8, Р.8]. Так, ЄС пропонує кандидатам можливість членства в обмін на виконання певних умов. Останні, розраховуючи на вигоди від вступу до ЄС, адаптуються до європейських норм і проводять реформи, навіть якщо вони пов'язані зі складними завданнями, наприклад, впровадженням антикорупційних змін у корумпованому середовищі. Іншим питанням є те, що ж відбувається після вступу, коли перспектива членства уже не використовується як умовний стимул для дотримання європейським вимогам? *Л. Мартін-Руссу* доходить висновку про те, що чимало дослідників переоцінюють важливість зовнішніх стимулів для старту та підтримки реформ, сподіваючись на постійний моніторинг та бенчмаркінг. Однак результативність подальших реформ безпосередньо пов'язана з фактом, коли заохочення чи санкції з боку ЄС перевищують внутрішні національні витрати на адаптацію [8, Р.9]. Загалом *Л. Мартін-Руссу* спростовує припущення про те, що зміни, зроблені до вступу в ЄС, залишаються сталими з причини, що їх надто складно або дороговартісно скасувати. Натомість стверджує, що подальший сталий перебіг європеїзаційних реформ залежить від політичної волі та інтересів, якими керуються законодавці національного рівня [8, Р.10].

Гіпотезу про те, що євроінтеграційний процес мінімалізує та запобігає політичній корупції доцільно розглянути на прикладі країн Вишеградської четвірки, порівнюючи індекс політичної корупції на різних етапах їхньої

європейської інтеграції, як-от: 1) підписання Європейських угод про встановлення асоціації між Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами з країнами В4; 2) вступу країн В4 до ЄС; 3) поточної ситуації (станом на 2024 рік).

Таблиця зіставлення рівня політичної корупції (V-Dem індекс) з темпами євроінтеграційного процесу та рівнем демократії (індекс демократії Economist Intelligence Unit)

Країна	Рік підписання Європейських угод / рівень політичної корупції	Рік вступу до ЄС / рівень політичної корупції	Поточний час / рівень політичної корупції	Індекс демократії (2006р., 2024 р.)
Угорщина	1994 – 0,24	2004 – 0,27	2024 – 0,49↑	7,53 – 6,51↓
Польща	1994 – 0,08	2004 – 0,08	2024 – 0,10↑	7,30-7,40↑
Чехія	1995 – 0,26	2004 – 0,26	2024 – 0,10↓	8,17 – 8,08↓
Словаччина	1995 – 0,38	2004 – 0,32	2024 – 0,28↓	7,40-7,21↓

(Джерело: V-Dem (2025) [Political corruption index, 1789 to 2024](#))

Одним із загальновживаних є *Індекс політичної корупції (V-Dem)*, який включає показники шести типів корупції; охоплює як різні сфери, так і рівні державного устрою; розмежовує корупцію у виконавчій, законодавчій та судовій системах. Шкала оцінювання – інтервальна, від низької до високої (0-1). Також доцільно простежити кореляцію між показниками корупції та рівнем демократії, використовуючи індекс *Economist Intelligence Unit*. Індекс ранжує країни від 0 до 10 (найбільш демократичний) та обчислюють з 2006 р. Підтверджена кореляція між рівнем політичної корупції і показниками демократії – чим різкіший спад демократичних процесів, то гірша ситуація у сфері політичної корупції. Прикладом тут слугує Угорщина, де спостерігаємо суттєве погіршення рівня політичної корупції (відповідно, й демократії) у зіставленні з часом підписання Європейських угод і вступу до ЄС. Можемо констатувати регрес політики запобігання та протидії політичній корупції, тобто суттєву негативну поведінкову різницю до і після вступу. В інших країнах показники демократії демонструють відносну сталість упродовж 2006-2024 рр., а відповідно – відсутність суттєвої негативної

поведінкової різниці в боротьбі та протидії політичній корупції. Але скоріше можемо говорити про стагнацію політики щодо запобігання політичній корупції, позаяк суттєвого прогресу не спостерігається, а у зіставленні з іншими країнами ЄС, то рівень політичної корупції залишається все ще високим. Отже, коли простежити чітку кореляцію між рівнем політичної корупції та рівнем демократії, то сам процес наближення до ЄС (поглиблення європейської інтеграції) не завжди гарантує зменшення політичної корупції чи відсутність ризику повернення до попередніх негативних практик.

Виокремлюють чотири головні джерела боротьби з політичною корупцією, а саме: із зовні (поза межами держави); зверху (від керівників держави); зсередини (від адміністративних і бюрократичних інституцій); знизу (від громадянського суспільства, бізнес-спільноти, окремих громадян) [2, Р.22]. Так, зовнішні стимули, які пов'язані з політикою обумовленості ЄС та активно стосуються на передвступному етапі, на жаль, не гарантують незворотності чи посилення антикорупційних практик після вступу країн-кандидатів до Євросоюзу. Очевидно, що ефективність антикорупційних політик залежить від активного залучення усіх чотирьох джерел, але в узгодженому порядку окремі з них можуть стати вирішальним чинником у боротьбі з політичною корупцією на тому чи тому етапі. Так, на передвступному – важливу роль відіграють зовнішні чинники, а далі – дії найвищого керівництва держави, адміністративних інститутів, громадянського суспільства, бізнесу та загалом кожного окремого громадянина.

Література

1. Aktan, C. (2015) Political Corruption: an Introductory Study on Terminology and Typology. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*. Vol 7 (1), p. 47 - 66.
2. Amundsen, I. (1999). *Political Corruption: An Introduction to the Issues*. Michelsen Institute.

3. *Anti-corruption*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/anti-corruption_en
4. Börzel, T., Stahn, A., & Pamuk Y. (2010). The European Union and the fight against corruption in its near abroad: can it make a difference? *Global Crime*, Vol. 11(2), 122-144.
5. Dei, M., Skliar, I., Shevchenko, A., Cherniha, A., & Tavolzhanskyi, O. (2021). Preventing and Combating Corruption in the European Union: The Practice of Member States. *Statute Law Review*, Vol. XX (XX), 1–16. doi:10.1093/slr/hmab015
6. *Democracy index*. <https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu>
7. HEYWOOD, P. (1997). Political Corruption: Problems and Perspectives. *Political Studies*, XLV, 417-435.
8. Martin-Russu, L. (2022). *Deforming the Reform, The Impact of Elites on Romania's Post-accession Europeanization*. Springer Nature Switzerland AG.
9. Osipian, A. (2009). Corruption hierarchies in higher education in the former Soviet Bloc. *International Journal of Educational Development*, 29 (3), 321–330. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2008.08.006>
10. Буряк, К. (2020). Особливості антикорупційного законодавства в країнах Європейського Союзу. *Міжнародне право*, №2, 356-360. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.60>
11. Кушнар'ов, І. (2018). *Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація*. Юридична думка.
12. Мельник, Т., Омеляненко, В., Олійник, А., Серова, Л. & Гуляєва Л. (2023). *Антикорупційна політика ЄС: ключові елементи, орієнтація на сталий розвиток, уроки для України*. Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань.

Глотова Є.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Івасечко О., к. політ. н., доц.,

доцент кафедри політології та міжнародних відносин

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

РІВЕНЬ ДЕМОКРАТІЇ В КРАЇНАХ-АДРЕСАТАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Co-funded by
the European Union

Одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики ЄС є просування демократії в сусідніх країнах, насамперед у країнах-адресатах ініціативи «Східне партнерство», що відповідає стратегічним інтересам Брюсселя, особливо в контексті авторитарних впливів, з боку рф. З огляду на це, порядок денний Європейського Союзу визначає розширення ЄС «геополітичним імперативом», де пріоритетною метою є посилення співпраці зі Східними партнерами, тоді як підтримка демократії залишається на вершині інтересів Союзу.

Сьогодні демократія, демократичні системи та інституції знаходяться під загрозою. Спостерігається зростання кількості загроз з боку внутрішніх та зовнішніх акторів – як ворожих урядів, так і недержавних акторів, яких важче відстежувати. Відбуваються глибокі зміни в інформаційному просторі, перехід від редакційних джерел ЗМІ до контенту, створеного користувачами, посередником якого є платформи та алгоритми. Це відкриває нові свободи, але також знижує вартість маніпулювання інформацією та полегшує ведення інформаційної війни [9].

Головна проблема, що підриває стабільність та дієвість демократичних структур є проблема корупції, з-поміж іншого, в країнах регіону Східного партнерства. *Доцільно, на наш погляд*, простежити динаміку позицій країн Східного партнерства в Індексі сприйняття корупції, оскільки непотизм є основним джерелом корупції в цих державах. У 2021 році Індекс сприйняття корупції (CPI) України становить 32 бали зі 100 можливих і вона посіла 122 місце зі 180 країн у списку, Молдова - 105 місце в рейтингу з 36 балами, Вірменія - 49 балів і 58 місце, Азербайджан - 30 балів і 128 місце, Грузія - 55 балів і 45 місце в рейтингу. Такі позиції країн-реципієнтів Східного партнерства в Індексі сприйняття корупції свідчать про незадовільний стан демократичних перетворень у цих країнах. У бідних країнах демократія та загальне виборче право несумісні з радикальними економічними та державними реформами. Яскравим прикладом тут є відмова Білорусі від участі в ініціативі Східного партнерства, яка має очевидний

деструктивний ефект, спрямований на згортання демократичних перетворень у державі [1].

Станом на 2024 рік показники в Індексі сприйняття корупції, такі, як-от: Україна отримала 35 балів зі 100 можливих і вона посіла 105 місце, Молдова - 76 місце в рейтингу з 43 балами, Вірменія - 47 балів і 63 місце, Азербайджан - 22 балів і 154 місце, Грузія - 53 балів і 53 місце в рейтингу [2].

Рівень демократії в країнах Східного партнерства суттєво різниться, демонструючи як певний прогрес, так і серйозні виклики. Україна після Революції Гідності досягла значного поступу на шляху демократичних реформ, однак останніми роками спостерігається відкат: у 2024 році країна опинилася серед «гібридних режимів» (перехідних демократій) із погіршенням показників через централізацію влади, зменшення ролі парламенту, уряду, медіа й опозиції, а також скасування виборів на тлі війни. Організація Economist Intelligence Unit у своєму Democracy Index за 2024 рік оцінила Україну на 92-му місці зі 167 країн, із балом 4,90 з 10 можливих[4].

Молдова також демонструє змішані результати: країна має найкращі показники у сфері підзвітності влади та антидискримінації серед країн Східного партнерства, але водночас страждає від політичної нестабільності й корупційних скандалів, що призводить до періодичних демократичних провалів. Грузія, попри певний прогрес, залишається в категорії країн із «перехідним режимом», а її демократичні інститути залишаються вразливими до політичних впливів [6].

Вірменія після «оксамитової революції» 2018 року зробила кроки до демократизації, але процес реформ уповільнився через нестачу досвіду у новій політичній еліті, а демократичні зміни залишаються нестійкими. Азербайджан стабільно демонструє найгірші результати серед країн Східного партнерства [4].

Для визначення рівня демократичності політичного режиму розглянемо Індекс демократії (The Democracy Index). Індекс формується за методикою британського дослідницького центру The Economist Intelligence Unit. У його основі – комбінація експертних оцінок і результатів опитувань громадської думки з

відповідних країн. Індекс містить 60 показників, згрупованих у п'ять основних категорій, які характеризують стан демократії всередині держави: виборчий процес і плюралізм; діяльність уряду; політична участь; політична культура; громадянські свободи. У підсумковому рейтингу всі держави класифікуються за типом режиму на чотири категорії: повна демократія (8.01-10 балів); неповна (недосконала) демократія (6.01-8 балів); гібридний режим (4.01-6 балів); авторитарний режим (0-4 бали) [7].

Азербайджан. За індексом демократії у 2019 р. становив 2.7514. Останній показник рівня демократії 2024р. – 2.80. У загальному рейтингу країн за цим показником Азербайджан займає 126-е місце у світі та належить до авторитарних держав [8].

Вірменія. Упродовж 2017-2019 рр. рівень демократії Вірменії характеризувався доволі стрімкою позитивною динамікою: 2017 р. – 4.11 (111-е місце); 2018 р. – 4.79 (103-є місце); 2019 р. – 5.54 (86-е місце). У 2024р. індекс демократії у Вірменії дещо знизився (5.35), проте у загальному рейтингу країна посіла 82-ге місце [8].

Грузія. Починаючи з 2018 р. рівень демократії у Грузії знову демонструє зниження: 2018 р. – 5.50 (89-е місце); 2019 р. – 5.42 (90-е місце); 2024 р. – 4.70 (94-е місце) [8].

Молдова. Рівень демократії в країні поступово знижувався: 2017 р. – 5.94 (78-е місце); 2018 р. – 5.85 (79-е місце); 2019 р. – 5.75 (83-е місце). Така тенденція не тільки показувала зростання недемократичних тенденцій у Молдові, але й означала потрапляння країни з категорії недосконалих демократій до категорії гібридних режимів. У 2024 р. індекс демократії в Молдові незначною мірою зріс до показника 6.04, а у загальному рейтингу країна посіла 71-е місце за рівнем демократії у світі [8]. Україна за рівнем демократії у 2019 р. - рівень 5.90 (78-е місце у світі). У 2024 р. індекс демократії в Україні знизився до показника 4.90, а у загальному рейтингу країна посіла 92-е місце за рівнем демократії у світі [8].

Станом на 2025 рік рівень демократії в країнах Східного партнерства залишається неоднорідним, із чітким розподілом між «гібридними» та авторитарними режимами. За останніми даними Democracy Index, жодна з країн регіону не належить до повноцінних демократій. Молдова демонструє найкращі результати серед партнерів, випереджаючи навіть деякі країни ЄС, і залишається «острівцем демократії» попри економічні та політичні виклики. Вона класифікується як «недосконала демократія» з балом 6,23, що свідчить про наявність вільних виборів, базових громадянських свобод і політичної конкуренції, хоча й з певними недоліками у функціонуванні інститутів [5].

Україна, попри збройну агресію росії, зберігає демократичний устрій, але її позиції погіршилися: країна залишається у категорії «гібридних режимів» (перехідних демократій), де громадянське суспільство відіграє ключову роль у збереженні демократичних процесів, але існують проблеми з концентрацією влади, обмеженням політичної конкуренції та відтермінуванням виборів через воєнний стан. Вірменія та Грузія також класифікуються як «гібридні режими», де демократичні інститути залишаються вразливими до політичних впливів, а реформи часто гальмуються внутрішніми й зовнішніми чинниками [3].

Натомість Азербайджан стабільно перебуває у категорії авторитарних режимів, де відсутня політична конкуренція, порушуються свобода слова та громадянські права, а вибори не відповідають демократичним стандартам. Загалом, у 2025 році країни Східного партнерства знаходяться на різних етапах демократичного розвитку: Молдова є лідером регіону, Україна, Грузія та Вірменія - в категорії «гібридних режимів», а Азербайджан залишається авторитарною державою [5].

Література

1. Turchyn Y., Ivasechko O., Tsebenko O. The EU as a Promoter of Democracy in Eastern Partnership Countries. *Romanian Journal of European Affairs*. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1201269>.

2. Corruption Perceptions Index. *Transparency International*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>.
3. Демократія в Україні у 2025: три ключові тези з інтерв'ю Олексія Орловського. URL: <https://www.irf.ua/demokratiya-v-ukrayini-u-2025-try-klyuchovi-tezy-z-intervyu-oleksiya-orlovskogo/>.
4. Іванова К. Демократія у світі перебуває в найгіршому стані за 20 років: яка ситуація в Україні. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/demokratija-u-sviti-perebuvaje-v-najhirshomu-stani-za-20-rokiv-jaka-situatsija-v-ukrajini-1047102.html>.
5. Острівець демократії: як Молдова випередила Угорщину, Польщу та Україну у рейтингу демократичних країн Європи. *Infopost.Media*. URL: <https://infopost.media/svitlo-demokratiyi-yak-moldova-vyperedyla-ugorshhynu-polshhu-ta-ukrayinu-u-rejtyngu-demokratychnyh-krayin-yevropy/>.
6. Шейко Ю. Україна, Молдова, Грузія: хто краще готовий до кандидатства – DW – 15.06.2022. *dw.com*. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-moldova-hruziia-khto-krashche-hotovyi-do-statusu-kandydata-v-chleny-yes/a-62145053>.
7. Бучин М. Порівняльний аналіз динаміки демократичних трансформацій країн-учасниць Східного партнерства. Східна політика Європейського Союзу: здобутки, виклики та перспективи (Comparative analysis of the dynamics of democratic transformations of the Eastern Partnership countries. Eastern policy of the European Union: achievements, challenges and prospects). «Ромус-Поліграф». URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/pages/14947/forum-monografiya-maket.pdf>.
8. The Democracy Index | Economist Intelligence Unit. *Economist Intelligence Unit*. URL: <https://www.eiu.com/n/global-themes/democracy-index/>.
9. Priorities 2024-2029. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029_en.

Українець О.,

студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Івасечко О., к. політ. н., доц.,

доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПЕРЕХІД В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Енергетичний перехід – це процес трансформації енергетичних систем, який спрямований на зменшення залежності від викопних джерел енергії та переходу на відновлювані, чисті та більш ефективні джерела енергії. Основними передумовами для такого переходу стала необхідність боротьби зі зміною клімату, зменшення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та забезпечення енергетичної безпеки. У країнах Східного партнерства, а саме: Україні, Молдові, Грузії, Вірменії та Азербайджану, енергетичний перехід є важливим кроком до інтеграції з Європейським Союзом та досягнення Цілей сталого розвитку ПРООН.

Енергетичний перехід є головною складовою переходу Європейського Союзу до кліматичної нейтральності до 2050 року, що визначається як перехід економіки та суспільства до досягнення кліматичних та екологічних цілей, відповідно до Європейської Зеленої Угоди». Оскільки енергетика становить 75% загальних викидів парникових газів в ЄС, вона відіграє ключову роль у цьому процесі.

План «REPowerEU» від травня 2022 року підкреслив необхідність поступової відмови від викопного палива та прискорення переходу, а директива про відновлювану енергетику, яка була переглянута у 2023 році встановила ціль для частки відновлюваних джерел енергії у споживанні енергії ЄС у 42,5% до 2030 року. Ця ціль стосується середнього показника саме по ЄС, тоді як держави-партнери встановлюють власні національні внески по досягненню цілей [2].

Що стосується подальших дій ЄС у сфері відновлюваної енергетики, вони визначені крізь низку ініціатив, зокрема стратегію сонячної енергетики, яка передбачає встановлення понад 320 ГВт нових сонячних фотоелектричних потужностей до 2025 року та майже 600 ГВт до 2030 року; європейська ініціатива «сонячні дахи»; партнерства у сфері відновлюваної енергетики; альянс промисловості сонячної фотоелектрики та спрощення процедур надання дозволів для реалізації. Крім того, Європейський пакет заходів щодо вітроенергетики,

представлений у жовтні 2023 року, спрямований на забезпечення реалізації цілі у 111 ГВт морських вітрових потужностей до 2030 року та включає заходи щодо пришвидшення отримання необхідних дозволів, вдосконалення систем аукціонів, доступу до фінансування, підвищення кваліфікації та зміцнення ланцюгів постачання [2].

Упродовж останніх років ЄС та Україна посилили співпрацю в енергетичній сфері для просування реформування енергетичного сектору. Як член Енергетичного Співтовариства, Україна впроваджує важливі ринкові реформи, що сприятимуть її інтеграції до єдиного енергетичного ринку і наближення до членства в ЄС навіть попри російську війну. У лютому 2023 року підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо відновлюваної енергетики, таким чином, відновлювані джерела енергії дають Україні можливість розвивати нові потоки доходів для підтримки протистояння з росією та просування енергетичного переходу, а вже у червні 2024 року Україна затвердила Національний план з енергетики та клімату, який є основою для зеленої відбудови в межах кліматично нейтральної Європи [3].

Республіка Молдова також є членом Енергетичного співтовариства, але досі сильно залежить від імпорту викопного палива та електроенергії. Власні джерела покривають близько 20% потреб, а весь природний газ імпортується. З 1 січня 2025 року «Газпром» припинив виконання зобов'язань, що спричинило енергетичну кризу. У відповідь, 4 лютого 2025 року Європейська Комісія та Молдова погодили 2-річну Комплексну стратегію енергетичної незалежності та стійкості, яка має на меті відмову від російських енергоносіїв та інтеграцію Молдови в енергетичний ринок ЄС [3].

Грузія, маючи стабільний енергетичний сектор і статус члена Енергетичного співтовариства, також все ще значною мірою залежить від імпорту енергоносіїв. Хоча 81% електроенергії виробляється на місцевих ГЕС, проте газ, нафтопродукти та вугілля майже повністю імпортуються. В той же час, Грузія вже відповідає директивам ЄС щодо енергетичного маркування та енергоефективності будівель і

перебуває на завершальній стадії узгодження з Директивою про відновлювану енергетику [3].

ЄС та Азербайджан співпрацюють на основі Меморандуму про стратегічне енергетичне партнерство з 2022 року в межах ініціативи «REPowerEU». Головною метою є збільшення поставок азербайджанського газу до ЄС через Південний газовий коридор, обсяги якого вже зросли на понад 40% з 2021 по 2024 рік і зростатимуть надалі. Окрема увага приділяється розвитку відновлюваної енергетики, зокрема вітрової в акваторії Каспійського моря, а також створенню «зеленого енергетичного коридору» [3].

ЄС і Вірменія співпрацюють на основі Угоди про всеосяжне і посилене партнерство від 2017 року, згідно якої Вірменія зобов'язалася привести своє законодавство у відповідність до законодавства ЄС в енергетичному секторі протягом 2024 – 2029 років. Спільними зусиллями реалізується широка програма, що охоплює енергоефективність, розвиток відновлюваної енергетики, мережеву інфраструктуру та транскордонні з'єднання [3].

Кінцевою метою сучасного енергетичного переходу є повна відмова від використання вугілля та інших невідновлюваних енергоресурсів. Сучасна програма «EU4Energy» Фаза II, започаткована ЄС у межах Регіональної програми дій – Схід, триває з 2021 по 2026 рік та продовжує роботу Фази I. Вона охоплює Україну, Молдову та Грузію і направлена на досягнення переходу на чисту енергію, підвищення енергетичної безпеки у країнах-партнерах та сприяння доступу до енергії для постраждалого населення України з метою пом'якшення наслідків війни [1]. Також, програма сприяє адаптації та впровадженню енергетичного законодавства, моніторингу його виконання і постачанню обладнання для енергетичної інфраструктури.

Для аналізу потенціалу країн Східного партнерства важливо висвітлити дані Індексу енергетичного переходу станом на 2024 рік. Індекс розраховується Всесвітнім економічним форумом та оцінює країни за ефективністю їхніх енергетичних систем, а саме економічним розвитком, екологічною стійкістю,

енергетичною безпекою, доступом до енергії та їхню готовність щодо транзиту до безпечних, стійких, доступних та інклюзивних енергетичних систем.

Країна / роки	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Грузія	65	73	64	63	62	56
Україна	68	67	68	47	64	76
Республіка Молдова	117	99	110	108	101	107
Азербайджан	60	43	50	58	32	38
Вірменія	64	60	45	54	72	79

Джерело: World Economic Forum [4].

Згідно з аналізом цього індексу, у 2024 році найбільш перспективними країнами щодо енергетичного переходу в регіоні Східного партнерства є Азербайджан та Грузія, тоді як Україна та Вірменія знаходяться майже на однаковому, середньому рівні, а Республіка Молдова займає досить низьку позицію, однак усім країнам-адресатам СП необхідно продовжувати реформувати цю сферу.

Головною проблемою є енергетична залежність більшості країн регіону від енергоресурсів, за винятком Азербайджану. Також, серед країн регіону відсутній консенсус щодо побудови спільної енергетичної стратегії.

Для покращення енергетичної ситуації країнам перш за все необхідно активізувати співпрацю з інституціями ЄС у питаннях зміцнення спільної системи безпеки та залучення додаткових інвестицій у «зелену» енергетику; вести переговори про надання певних гарантій з боку ЄС у контексті боротьби з енергетичною залежністю; розробити спільне бачення всіх країн щодо енергетичної співпраці; провести внутрішні реформи в енергетичному секторі кожної держави та розробити національну енергетичну стратегію; зробити перехід на відновлювані джерела енергії пріоритетом та взяти за приклад країни ЄС, які змогли досягнути значних успіхів у реформуванні та переході на «зелену» енергетику [5].

Загалом, інтеграція з ЄС є важливим кроком для країн Східного партнерства у процесі енергетичного переходу, адже ЄС надає технічну та фінансову підтримку, сприяє розвитку енергетичної інфраструктури та впровадженню європейських стандартів. Лише за умови ефективної політики, співпраці та залучення інвестицій,

в результаті можна буде досягнути успішної реалізації енергетичного переходу, що не лише зменшить викиди парникових газів, але й посприє створенню нових зелених робочих місць, розвитку інновацій та покращенню якості життя населення.

Література

1. Action Document for Promoting the Clean Energy Transition in the Eastern Partnership countries: EU4Energy Phase II. Europa.ua. 2019. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-11/c_2019_8382_f1_annex_en_v1_p1_1050296.pdf
2. Agnieszka Widuto. (2024). Energy transition in the EU. *EPRS | European Parliamentary Research Service*. PE 754.623. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754623/EPRS_BRI\(2023\)754623_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754623/EPRS_BRI(2023)754623_EN.pdf)
3. Eurpion Commission. Neighbourhood-East. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/neighbourhood-east_en
4. Fostering Effective Energy Transition 2024. World Economic Forum. URL: <https://es.weforum.org/publications/fostering-effective-energy-transition-2024/in-full/2-overall-results/> (дата звернення: 19.07.2024)
5. Turchyn Ya.B., Ivasechko O.Ya., Tsebenko O.O. (2022). Problems and prospects for ensuring energy security in partner countries of the EU'S eastern partnership initiative. *Регіональні студії*. № 29, 146 – 153.

Тодосійчук О.,

студент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО: ПЕРЕХІД ВІД МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО БУФЕРУ ДО ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОЇ МОДЕЛІ У СВІТЛІ НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Східне партнерство - рамкова політика ЄС щодо країн-сусідів на сході. Східне партнерство було започатковане 7 травня 2009 року, і країнами-учасницям

Co-funded by
the European Union

стали: Україна, Молдова, Грузія, Азербайджан, Вірменія та Білорусь, проте, остання призупинила свою участь у 2021 році. Метою Східного партнерства стало сприяння політичним та економічним реформам у країнах-учасницях, використовуючи укладання угод про асоціацію, розвитку енергетичної галузі, укладанні угод про зону вільної торгівлі та лібералізацію візового режиму, як інструмент [7]. Проте, Східне партнерство не передбачало перспективи членства в ЄС, що фактично означало відсутність чітких зобов'язань та перспектив з боку ЄС, а країни-учасниці повинні були проводити реформи, у зв'язку з чим могли виникати розбіжності в очікуваннях, та існував ризик стагнації процесу реформ [5]. Фактично, такий стан справ передбачав, що країни-учасниці Східного партнерства - це стратегічний буфер ЄС без чітких перспектив на членство, чи інших стимулів проводити реформи, а недостатня диференційованість спричинила не ефективне планування регіонального розвитку. Подібний підхід не забезпечував стабільність та розвиток у регіоні, а в таких країнах-учасницях, як Білорусь, Вірменія та Грузія почались зворотні процеси, які не відповідають вимогам Східного партнерства. З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що теперішня модель застаріла, а ініціатива “Східне партнерство” потребує реформування, щоб відповідати новим геополітичним викликам та підвищити свою ефективність.

Східне партнерство повинне відійти від моделі “стратегічного буферу” на користь нової, інтеграційної та диференційної моделі.

Реформування моделі Східного партнерства повинно полягати в наданні чітких перспектив вступу до ЄС країн-учасниць. В майбутньому, необхідно сформулювати чіткі преференції для країн-учасниць на вступ до ЄС, якщо ті мають такий намір. Преференції можуть включати: створення механізму додаткових інвестицій для країн, котрі демонструють значний прогрес у реформах, що є підходом “більше за більше”; пільгові кредити та технічна допомога від Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Проте не всі країни-учасниці мають намір вступити до ЄС, і в такому випадку, відсутність таких намірів, не виключатиме участі в Східному партнерстві, а участь не повинна зобов'язувати вступати в ЄС. В такому випадку, необхідно реформувати диференційний підхід Східного партнерства, та зробити його більш різностороннім та чітким. Новий підхід повинен враховувати різний рівень розвитку держав та їх особливості, як внутрішні, так і зовнішні фактори, а відсутність прогресу в реформах, корупція та авторитаризм - повинні спричинити зменшення фінансування, інвестицій та допомоги.

Якщо мова йде про країни, які мають стратегічне значення для ЄС, проте не мають наміру інтегруватись в нього в якості держави-члена, як от Азербайджан, то необхідний чіткий диференційований підхід, та нові стимули, як от додаткові інвестиції в інфраструктуру, довготривалі контракти на постачання енергоносіїв та інвестиції в добуток газу та нафти. Важливо враховувати внутрішньополітичну ситуацію в Азербайджані, де вимоги щодо внутрішніх перетворень будуть зустрінуті серйозним опором. З огляду на це, Азербайджан необхідно визнати стратегічно важливим партнером, і вимоги щодо переходу від авторитаризму до демократії не повинні розповсюджуватись на Баку, і не повинні нести за собою санкцій, в разі відсутності демократичних перетворень.

Необхідно враховувати зростаючий вплив Китаю та Туреччини, особливо в рамках інвестицій в Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут та ролі Баку в ньому [8], а також транзит енергоресурсів Азербайджану через Південний газотранспортний коридор, який простягається через Туреччину [9]. Фактично, Азербайджан геополітично орієнтований на Туреччину та Китай, і в такому випадку, модель Східного партнерства для Баку не повинна вступати в протиріччя з відносинами Азербайджану з Анкарою та Пекіном та їх інтересами.

У контексті участі Вірменії в Східному партнерстві та реформуванні підходу до цієї країни-учасниці, необхідно враховувати низький рівень розвитку енергетики, членство Єревану в ЄАЕС та ОДКБ, значну частку зовнішньої торгівлі з РФ, яка у 2024 році становила 42%, та доволі незначну частку з ЄС, яка у 2024

році становила лише 7,3% [4]. Проте, Вірменія почала дрейф в бік ЄС, а згідно опитуванню Міжнародного республіканського інституту, більшість населення Вірменії, а саме 58% підтримують вступ до ЄС [3]. Подібні тенденції повинні знайти підтримку від ЄС в рамках Східного партнерства, яка може відображатись в підтримці громадянського суспільства, намаганні врегулювати складні відносини, які склалися у Вірменії з Туреччиною та Азербайджаном [10].

Участь Білорусі у Східному партнерстві наразі призупинено, що є результатом недостатньої ефективності Східного партнерства та впливу Російської Федерації [1]. Фактично, без трансформації політичного режиму в Білорусі, її подальша участь в Східному партнерстві - неможлива. Проте, необхідно виробити підхід, згідно якому, незалежно від офіційного статусу участі Білорусі, ЄС буде здійснювати ширшу підтримку та консолідацію демократичної опозиції Білорусі, яка знаходиться в екзилі, та сприятиме демократичним перетворенням. Однак така ініціатива зустрінє опір з боку Кремля та Мінську, а повноцінна та ефективна участь Білорусі в Східному партнерстві можлива лише після трансформації політичного режиму в Мінську.

Важливим напрямком реформ може стати безпекова сфера. У світлі зростаючих загроз, як от агресивна політика Російської Федерації та поступове віддалення Вашингтону від безпеки в Європі, необхідно створити окремий напрям у Східному партнерстві, спрямований на розвиток та співпрацю у сфері військової промисловості, створення безпекової стратегії у регіоні, в тому числі в інформаційному та кіберпросторі. Важливим прецедентом є Україна та її співпраця з ЄС в оборонній промисловості. Війна спричинила стрімкий розвиток української оборонної промисловості. Український військово-промисловий комплекс освоїв виробництво самохідної артилерійської установки “Богдана”, яка оснащення 155-мм гарматою, що відповідає стандартам НАТО, а темпи виробництва сягають близько 36 одиниць на місяць [11], що є суттєвим показником, і для порівняння, можна згадати, що Франція виробляє 8 самохідних

артилерійських установок “CAESAR” на місяць, і зараз уряд Франції намагається збільшити це число до 12 [13].

Також, під час візиту президента України В. Зеленського в Берлін, та під час спільної прес-конференції з канцлером Німеччини Ф. Мерцом, сторони домовились про фінансування спільної розробки ударної системи великої дальності, а саме - крилатої ракети. Дальність нової розробки може досягати 2 500 кілометрів [6]. Такий підхід відповідає “датській моделі”, згідно з якою, допомога Україні передається в виді інвестицій в її оборонну промисловість, а не передачу озброєння із власних запасів. Це сприяє розвитку українського військово-промислового комплексу, та відкриває нові можливості для співпраці, адже вартість виробленої зброї в Україні в сучасних умовах, є значно дешевшою, ніж вироблена зброя у країнах-членах ЄС, а також є можливості по випробуванню та адаптації систем до сучасних вимог. Важливо зазначити, що ЄС, як організація, також на практиці інвестує в українську військову промисловість. Так, загальний обсяг інвестицій ЄС в військову промисловість України сягає 3,3 мільярда євро [12]. Існуюча практика може стати основою для формування нового виміру Східного партнерства в галузі оборонної промисловості, створення платформ для обговорень та вироблення ініціатив та проєктів, як от Форум оборонної промисловості ЄС-Україна, започаткований у березні 2024 року [2]. Україна може стати провідною державою серед держав-учасниць Східного партнерства у сфері військової промисловості, адже під час війни Україна суттєво модернізувала свій військово-промисловий комплекс та отримала практичний досвід, а її розробки відповідають вимогам сучасної війни.

Загалом, теперішня модель Східного партнерства не відповідає сучасним геополітичним викликам та потребує реформування. Нова модель повинна включати в себе більш чітку диференційованість, підходи “більше - за більше” та “менше - за менше”, стратегічну визначеність та перспективу інтеграції країн-учасниць, конкретні механізми та більше вимірів співпраці, як от у безпековій

сфері. Проте, успіх залежить від трансформації політичних режимів в Білорусі, Грузії та Вірменії.

Література

1. Bossuyt, F., Amoris, L., Kluczevska, K., Lozka, K., Luciani, L., & Taghon, S. (2023, December 18). *Is there a future for the EU's Eastern Partnership?* EUROPP – European Politics and Policy. <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2023/12/18/is-there-a-future-for-the-eus-eastern-partnership/>
2. European Commission. (2024, May 6). *Joint press release: EU-Ukraine Defence Industries Forum bolsters cooperation between Ukrainian and European defence industries.* https://enlargement.ec.europa.eu/news/joint-press-release-eu-ukraine-defence-industries-forum-bolsters-cooperation-between-ukrainian-and-2024-05-06_en
3. International Republican Institute. (2024, October 18). *IRI Armenia poll finds majorities support EU membership, peace treaty with Azerbaijan.* <https://www.iri.org/news/iri-armenia-poll-finds-majorities-support-eu-membership-peace-treaty-with-azerbaijan/>
4. Krikorian, O. J. (2025, January 22). *Armenia, EU accession plans and economic struggles.* Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa. <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Armenia/Armenia-EU-accession-plans-and-economic-struggles-235710>
5. Kubišius, A., & Umland, A. (2022, January 21). *The future of the EU's Eastern Partnership policy: "Everything but institutions".* Stockholm Centre for Eastern European Studies. <https://sceeus.se/en/publications/the-future-of-the-eus-eastern-partnership-policy-everything-but-institutions/>
6. Lunday, C. (2025, May 28). *Germany and Ukraine sign €5B deal on long-range weapons cooperation.* Politico. <https://www.politico.eu/article/germany-ukraine-sign-deal-long-range-weapons-cooperation/>
7. Міністерство закордонних справ України. (n.d.). *Східне партнерство.* Посольство України при Європейському Союзі. <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/shidne-partnerstvo>
8. Mussayev, A. (2024, April 15). *Trans-Caspian International Transport Route: A Stakeholder Map of the Middle Corridor: Kazakhstan.* EY Kazakhstan. https://www.ey.com/en_kz/insights/strategy-transactions/trans-caspian-international-transport-route

9. O'Byrne, D. (2023, September 27). *Plans for doubling Azerbaijan's gas flows to Europe on hold*. Eurasianet. <https://eurasianet.org/plans-for-doubling-azerbaijans-gas-flows-to-europe-on-hold>
10. Tatikyan, S. (2025, May 14). *EU-Armenia relations at a crossroads: Between normative values and pragmatism*. EVN Report. <https://evnreport.com/politics/eu-armenia-relations-at-a-crossroads-between-normative-values-and-pragmatism/>
11. Thomas, R. (2025, April 25). *Ukraine increases production of its Bohdana 155mm artillery system*. Army Technology. <https://www.army-technology.com/news/ukraine-increases-production-of-its-bohdana-155mm-artillery-system/>
12. Комерсант. (2025, 30 травня). *Масштабування співпраці: оборонна промисловість ЄС та України узгоджуватимуть дії*. <https://www.komersant.info/masshtabuvannia-spivpratsi-oboronna-promyslovist-yes-ta-ukrayiny-uzghodzhuvatymut-dii/>
13. Мілітарний. (2025, 14 травня). *Усі виготовлені у 2025 році САУ CAESAR будуть передані Україні — Макрон*. <https://military.com/uk/news/usi-vygotovleni-u-2025-rotsi-sau-caesar-budut-peredani-ukrayini-makron/>

Цебенко О., к.політ.н., доц.,
доцент кафедри політології та
міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
м.Львів, Україна

Івасечко О., к.політ.н., доц.,
доцент кафедри політології та
міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
м.Львів, Україна

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ЧОРНОГО МОРЯ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВ ЄС ТА СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

В останні роки регіон Чорного моря став важливим геополітичним центром, в якому присутні інтереси низки могутніх держав світу. Російсько-українська війна та військові дії в акваторії Чорного та Азовського морів спричинили крах системи регіональної безпеки. Питання кризи безпеки чорноморського регіону розпочалось ще із анексії Росією Криму у 2014 році та загострилось із початком російсько-української повномасштабної війни 2022 року. Посилення російського геополітичного впливу у Чорному морі створює значні виклики чорноморській та європейській системам безпеки. Аналіз безпекової ситуації у цьому регіоні є актуальним з точки зору загроз ЄС (зокрема державам-членам Румунії та Болгарії) та державам-учасникам Східного партнерства (Україні, Грузії та Республіці Молдова).

Варто розглянути ключові інтереси міжнародних акторів у цьому регіоні. Регіон Чорного моря є стратегічно важливим з точки зору транзиту енергетичних ресурсів, постачання продовольчих товарів, наявних природних ресурсів, розвитку економічної та екологічної співпраці. В загальному цей регіон є предметом інтересів могутніх гравців, таких як Росія, ЄС, Туреччина, США, а також і держав

регіону – України, Грузії, Азербайджану, Республіки Молдова. Через цей регіон пролягають важливі транзитні енергетичні шляхи з Кавказу в Європу, з Росії через Туреччину до Європи. Чорноморський регіон входить у сферу інтересів КНР в межах імплементації ініціативи «Один пояс, один шлях», метою якої є поширення китайського впливу у Європі, що робить його предметом зацікавлення ще одного глобального актора. Варто зазначити, що у цьому стратегічному регіоні присутнє протистояння інтересів Росії та держав-членів НАТО (Туреччини, Болгарії, Румунії) за домінування у морському просторі[5]. В умовах повномасштабної російсько-української війни безпека Чорного моря стала предметом зацікавлення міжнародної спільноти, оскільки російськими блокуваннями було перервано постачання зерна морськими шляхами із України в інші держави світу, зокрема до Африки.

Аналіз викликів системі чорноморської безпеки вказує на те, що найбільшою загрозою є російська мілітаризація регіону, ведення військових дій, анексія Криму, захоплення українських територій, мілітаризація кримського півострову. Росія здійснює контроль над ключовими морськими шляхами, в морі присутній чорноморський флот РФ, який є носієм далекобійних ракет, за допомогою яких Москва атакує Україну та кораблі в акваторії. Росія блокує постачання зерна з України у держави світу, що загрожує продовольчою кризою та голодом для низки африканських держав. Відповідно Росія перешкоджає вільному переміщенню комерційних суден, що є порушенням міжнародного морського права, та несе значні економічні збитки. У геополітичних стратегіях РФ розглядається прокладення сухопутного коридору до Придністровської республіки, що може в майбутньому стати непоправним викликом системі європейської безпеки. Небезпечним є переорієнтація грузинської влади у проросійський вектор, що дає можливість Росії мати ще більший контроль над цим регіоном[2, с.140].

Наслідки російсько-української війни та військові дії у Чорному морі мають вплив і на регіональну інтеграцію та унеможлиблює економічне співробітництво. Зокрема зупинена транскордонна співпраця в межах єврорегіону Чорне море,

значно ускладнена співпраця в рамках економічних організацій ГУАМ та ОЧЕС. Екологічна безпека є ще одним проблемним питанням порядку денного безпеки Чорного моря. Росія здійснює екоцид на українських територіях. Прикладами є руйнування Каховської ГЕС, наслідком чого стало значне забруднення акваторії Чорного моря. Російські військові дії несуть непоправні наслідки для екосистеми регіону[1, с.68].

В контексті цих викликів державам-членам ЄС та НАТО, а також державам Східної Європи, необхідно посилити співпрацю з метою протидії російським геополітичним інтересам. 28 травня 2025 року ЄС представив нову «Стратегію ЄС щодо безпечного, процвітаючого та стійкого Чорноморського регіону»[4], головними цілями якої є: посилення зв'язків між Європою, Південним Кавказом, Центральною Азією та Середземномор'ям; зміцнення геополітичної ролі ЄС у відповідь на агресію Росії проти України; підтримка країн-партнерів (України, Молдови, Грузії, Туреччини, Вірменії та Азербайджану). Стратегія базується на трьох опорах, як-от: 1) створення Чорноморського морського хабу безпеки для захисту критичної морської інфраструктури, підвищення безпеки судноплавства, розмінування та охорони довкілля; 2) сприяння сталому економічному зростанню та процвітанню шляхом розвитку транспортних, енергетичних і цифрових мереж, створення коридору між Європою та Центральною Азією через Південний Кавказ, підвищення економічної конкурентоспроможності; 3) екологічна стійкість, готовність до кліматичних змін та цивільний захист шляхом підтримки прибережних громад, ліквідації наслідків війни для довкілля, адаптація до змін клімату, запобігання стихійним та антропогенним лихам[4].

Згідно цієї стратегії формується бачення про стратегічну вагу чорноморського регіону для ЄС. Важливим є інтеграція України та Республіки Молдова до ЄС, перспектива євроінтеграції для Грузії та посилення координації зусиль із Туреччиною у питаннях безпеки та протидії Росії. Ця стратегія корелюється та впливає із прийнятої раніше стратегії ЄС «Глобальний щит». Загалом ЄС має виступити координатором зусиль між всіма зацікавленими

державами щодо забезпечення безпеки у Чорному морі та протидії російській експансії. Пріоритетом для забезпечення безпеки має стати посилення підтримки України задля перемоги над Росією, повернення українських територій, демілітаризація Чорного моря. Важливим для ЄС є координація зусиль із партнерами по НАТО у забезпеченні балансу сил в морі. Необхідним є укладання багатосторонніх угод щодо мирного використання Чорного та Азовського морів. ЄС необхідно посилити євроінтеграції України, Республіки Молдова, шукати інструменти повернення Грузії до євроінтеграції, а також посилити діалог із Вірменією та Азербайджаном. Ключовим має стати надання дієвих безпекових гарантій державам Східного партнерства до моменту вступу в ЄС[3, 4].

Потенційно п'ять із шести держав, що мають вихід до Чорного моря, можуть стати членами ЄС, що б значно посилити лідерство ЄС в цьому регіоні. Однак це йде у розріз із інтересами Росії. Процес гальмується скороченням демократії в Грузії та Туреччині та їхньому небажанні посилювати власну євроінтеграцію. Існує дилема у самому ЄС щодо необхідності посилення їхньої ролі у цьому регіоні, адже є побоювання щодо прямої конфронтації із Росією, чого боїться частина європейських лідерів. Виникає також нагальна потреба у прискоренні вступу України та Республіки Молдова, що може вплинути на стабільність ЄС та його цінності[3].

Підсумовуючи, чорноморський регіон є предметом геополітичного протистояння ЄС, Росії, Китаю та Туреччини. Російсько-українська війна стала значним викликом для енергетичної, економічної, екологічної та військової безпеки регіону. Важливим є посилення ролі ЄС як безпекового гаранта в цьому регіоні. Нещодавно ЄС прийняв безпекову стратегію щодо регіону Чорного моря з метою захисту власних безпекових, економічних інтересів. Ключова мета – стримати агресію РФ та підтримати держави-партнери Східного партнерства. ЄС необхідно приділити увагу регіональній безпеці Чорного моря. Шляхом до цього повинно стати посилення євроінтеграції України, Республіки Молдова та Грузії, посилити координацію зусиль із Туреччиною щодо протидії Росії, докласти

максимум зусиль щодо перемоги України над російськими окупантами, що стане ключем до стабільно безпеки та миру в цьому регіоні.

Література

1. Гбур, З. (2022). Виклики та загрози в морській безпеці України. *Державне управління*. 3. 66-71.
2. Тодоров, І. (2022). Безпековий вимір міжнародних відносин в Східній та Центральній Європі в контексті російської агресії. *Політичне життя*. 1. 138-144.
3. Claessen, K. (12 of March, 2025). *The EU's Dilemmas in the Black Sea Region: Security and Enlargement*. International center for defense and security. <https://icds.ee/en/the-eus-dilemmas-in-the-black-sea-region-security-and-enlargement/>
4. *New EU strategy for secure, prosperous and resilient Black Sea region* (28 May, 2025). European Commission. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/new-eu-strategy-secure-prosperous-and-resilient-black-sea-region_en
5. *Vision for a Peaceful, Secure and Prosperous Black Sea Region*. Crimea Platform. <https://defence.org.ua/wp-content/uploads/Non-paper-of-the-Crimea-Platform-Expert-Network.pdf>

Чальцева О., д. політ. н., проф.,
професор кафедри політології та державного управління
Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна
Рогозіна А., магістер спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНУ СПІЛЬНОТУ

Культурна дипломатія є одним з ключових чинників становлення міждержавних відносин та ініціатив, які слід розглядати як складний, багатоетапний процес, механізми якого, дозволяють врегульовувати політичні,

економічні, соціальні, правові та культурні проблеми. Культурна дипломатія також є важливим інструментом зовнішньої політики, що передбачає комунікацію держави із закордонною аудиторією з метою формування позитивного іміджу країни, підтримки її національних інтересів та утвердження національної ідентичності на міжнародній арені. Агресивна зовнішня політика Російської Федерації, окупація українських територій та поширення дезінформації щодо України в міжнародному просторі, актуалізували проблему оновлення зовнішньополітичного інструментарію держави, зокрема в контексті посилення ролі культурної дипломатії як засобу міжнародного впливу, зміцнення національного іміджу та протидії антиукраїнським наративам. У даному контексті ресурсний потенціал культурної дипломатії є доволі високим та покликаний стати, на думку, американського політолога Джозефа Найя принципово новою зброєю «м'якого ураження». Він вважав, що м'яка сила – це здатність впливати на інших політичних акторів через привабливість культури, політичних цінностей і зовнішньої політики, а не через примус або економічні стимули [6]. Для України, яка бореться за міжнародну підтримку та збереження державної суб'єктності, використання м'якої сили є життєво необхідним інструментом зовнішньополітичної діяльності. Реалізація зовнішньої політики за принципом «м'якої сили», засобами культурної дипломатії, дозволить зміцнити рівень української присутності в політичному полі, що сприятиме налагодженню діалогу з країнами-партнерами.

Культурна дипломатія України потребує не лише переосмислення її інституційного оформлення, стратегічних пріоритетів і цільових міжнародних аудиторій, а й переформатування на системному рівні як повноцінного напряму дипломатичної діяльності. У сучасних умовах війни культурна дипломатія виконує критично важливу роль у міжнародній легітимації українського спротиву, формуванні образу України як демократичної, вільної та культурно самобутньої держави, здатної ефективно комунікувати із зовнішнім світом і займати місце серед сім'ї європейських держав.

Культурна дипломатія як самостійний канал політичної комунікації, що формує стійкі образи держави у глобальному інформаційному середовищі у період війни виконує низку критично важливих функцій: репутаційну (відновлення та зміцнення позитивного образу держави, що чинить опір агресії) [7], ідентифікаційну (утвердження української ідентичності через мову, мистецтво, історію в міжнародному дискурсі) [5], контрнарративну (протидія зовнішнім інформаційним атакам і культурній експансії агресора) [4], солідаризаційну (мобілізація міжнародної підтримки через культурні акції, проекти та співпрацю).

Інструментарій культурної дипломатії дозволяє візуалізувати державний потенціал на міжнародній арені, шляхом поширення інформації через культурно-мистецькі заходи, популяризацію державної мови, культури, мистецтва, крафту та кулінарії за територіальними межами країни. Маргінальна присутність української культури на мапі світу, зумовила потребу в інституціоналізації та логічній етапізації в процесі реалізації державної політики в сфері культури. Це стало каталізатором для виникнення нової інституції. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 430-р, було утворено державну установу – «Український інститут». Згідно розпорядження, на Інститут були покладені такі завдання, як презентація та просування іміджу України у світі, сприяння міжнародним обмінам та інтеграції України у світовий культурний простір, популяризація української мови та культурного продукту за кордоном, поширення інформації про науковий, освітній та туристичний потенціал держави тощо [1]. Створення даної установи було ініціативою Міністерства закордонних справ України, з якою, надалі дану інституцію було афілійовано.

Головною місією Українського інституту визначено зміцнення міжнародної та внутрішньої суб'єктності України, інструментами культурної дипломатії. Основними стратегічними цілями Українського інституту визначені наступні: покращення розуміння та впізнаваності України серед закордонних аудиторій (діяльність Українського інституту сприяє поширенню знань про Україну за кордоном, залучатиме громадян інших країн до спільного діалогу та дискусій,

забезпечуватиме інформаційну присутність держави, лобіюватиме українські наративи в світі); забезпечення сталого запиту на фахову взаємодію з Україною (Український інститут заохочуватиме представників міжнародного фахового середовища до проактивної співпраці з Україною); зміцнення спроможності гравців української культури, освіти, науки та громадянського суспільства до міжнародної співпраці (Інститут активно залучає культурну сферу до міжнародної співпраці, розвиває конкурентоспроможність та фахові компетенції учасників у даній сфері, тим самим досягає високої результативності в процесі репрезентації України в світі); посилення залученості України до актуальних світових культурних процесів (Програма, яка була розроблена Українським інститутом дозволяє забезпечити сталу присутність держави у міжнародному культурному обміні, дозволить закріпити роль України на культурних, освітніх, наукових та політичних майданчиках світу); розширення поля використання української мови у світі (Інститут максимізує присутність української мови в міжнародному просторі) [8].

У рамках діяльності даної інституції було створено та впорядковано «Стратегію 2020-2024» та було зазначено, що Український інститут у своїй діяльності керується основним питанням: «Яку Україну ми представляємо світові?» [3, с. 24]. Враховуючи обставини в яких останні роки реалізовувалась дана стратегія, можна зробити висновок про необхідність формування її нової версії з урахуванням тих змін, які відбулись в державі, втрат і неефективних дій. В сучасних умовах Український інститут ставить за мету відмовитись від класичних та стереотипних образів української культури, які вже сформувались за кордоном під впливом радянських наративів та вибудувати принципово новий діалог з міжнародною спільнотою.

Український інститут в умовах війни реалізував і продовжує реалізовувати ряд проєктів у різних культурних сферах, серед них виділяють наступні: візуальне мистецтво; кіно; література; музика; переформатовані мистецтва; українська мова [8].

Проведення заходів, у рамках зазначених тематик, дозволяють Українському інституту сформувати принципово новий імідж України в очах світової спільноти, висвітлити наслідки війни, залучитись міжнародною підтримкою та встановити нові партнерські зв'язки з країнами-лідерами. За сприяння Українського інституту була організована та проведена перша виставка модерного та сучасного українського мистецтва у Німеччині: «Калейдоскоп історії. Українське мистецтво 1912-2023 рр.». В експозиції були представлені – живопис, скульптура, фотографія, інсталяція, відео, графіка та архіви близько 50 українських художників і художниць. Для проєкту своїми колекціями поділилися Національний художній музей України, Одеський художній музей, Національний музей українського народного декоративного мистецтва, Stedley Art Foundation, Фонд родини Марії Примаченко, Довженко-Центр та ін.

Україна була представлена на міжнародному ярмарку книг «Світ книги» у Празі в травні 2023 року, де була представлена українська (Каріна Армлос, Оксана Маслово) кримськотатарська література.

Розгортання повномасштабного вторгнення спричинило хвилю міграції, що в свою чергу, актуалізувало мовне питання за кордоном. Україна сприяє популяризації української мови, зокрема і викладання українською за межами держави. Українська мова входить у топ-10 найбільш вживаних мов у Європі — нею говорять 45 мільйонів людей. Основним пластом зацікавлених у вивченні мови як іноземної є не тільки представники старої діаспори, але й трудові мігранти, які інтегруються і асимілюються у діаспору через школи вихідного дня. Деякі з них функціонують за стандартами та вимогами країни проживання, наприклад, у Канаді; інші — при громадських організаціях і церквах в Америці тощо.

У квітні 2024 року відбулось відкриття Українського павільйону на 60-й Венеційській бієнале. Проєкт під керівництвом українських митців мав символічну назву – Net Making. У павільйоні були представлені роботи: Андрія Достлева, Лії Достлевої, Андрія Рачинського, Даніїла Ревковського та ін. Метою було сформувати уявлення про сучасний побут українців в умовах війни з Росією та

показати європейській спільноті, як себе відчують біженці, з якими стереотипами та застарілими наративами стикаються українці. Символізм назви українського павільйону полягав у тому, що митці намагались матеріалізувати та порівняти процес плетіння маскувальних сіток з процесом становлення національної ідентичності України. Роботи трансливали воєнний досвід, наслідки подій та акцентували увагу на згуртованості українців, як нації. Представлена митцями мапа укриттів Венеції, стала унікальним мистецьким прецедентом, який став нагадуванням про необхідність підтримки України.

Окремо слід розглянути сферу кіно, адже початок повномасштабного вторгнення змусив культурну індустрію переформатувати напрямок свого контексту в бік висвітлення війни та її наслідків. Так, наприклад, за роботу команди Малолетки, Чернова і Степаненко у Маріуполі інформаційне агентство Associated Press отримало Пулітцерівську премію в номінації «За служіння суспільству». За знімки Маріуполя Євген Малолетка здобув нагороду й став переможцем World Press Photo та фотографом 2022 року за версією The Guardian. Фільм Мстислава Чернова «20 днів у Маріуполі», який був відзнятий в період окупації міста та фільмував воєнні злочини, які були здійснені Російською Федерацією, отримав перший в історії України – «Оскар».

Підсумовуючи, слід наголосити, що культурна дипломатія є важливим інструментом м'якої сили, який дозволяє державам здійснювати вплив на міжнародну спільноту не шляхом примусу, а через переконання, взаєморозуміння та культурний обмін. У контексті України, особливо в умовах війни, культурна дипломатія стала не лише засобом представлення національної ідентичності, а й дієвим механізмом політичного впливу. Завдяки ініціативам таких інституцій, як Український інститут, держава активно просуває свої культурні наративи, формує позитивний імідж у світі та мобілізує міжнародну підтримку. Культурна дипломатія дозволяє встановлювати довготривалі партнерські зв'язки, впливати на суспільну думку в інших країнах та зміцнювати політичні позиції України на глобальному рівні. Через реалізацію культурних проєктів та міжнародну

комунікацію формується новий образ України — демократичної, відкритої, креативної та стійкої держави. Такий підхід сприяє не лише захисту національних інтересів, а й розширює простір для зовнішньополітичного маневру. Культурна дипломатія, вбудована в стратегії публічної дипломатії, виступає каталізатором політичного діалогу та підтримки, що є вкрай важливим у боротьбі за міжнародне визнання та солідарність. Вона також сприяє зміцненню довіри до України як до надійного партнера та формує позитивне сприйняття держави у свідомості світової аудиторії. У сучасних геополітичних умовах культурна дипломатія перетворюється з другорядного елементу на стратегічний інструмент зовнішньої політики, що дає змогу ефективно впливати на глобальні процеси.

Література

1. Кабінет Міністрів України. (2017). Про утворення державної установи «Український інститут»: Розпорядження від 21 червня 2017 р. № 430-р. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250094619>
2. Президент України. (2022). Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
3. Стратегія Українського інституту на 2020–2024 роки. (2020). Міністерство закордонних справ України. URL: <https://ui.org.ua/strategy2020-2024/>
4. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. *CPD Perspectives on Public Diplomacy*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009. 61 p.
5. Melissen J. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005. 221 p.
6. Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs Books.
7. Szondi G. Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. *Discussion Papers in Diplomacy*. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations, 2008. 30 c.
8. Ukrainian Institute. (n.d.). Місія та завдання Українського інституту. URL: <https://ui.org.ua/mission/>

Чорненко А.,

уповноважений з антикорупційної діяльності

Державного підприємства «Українські спеціальні системи»

Co-funded by
the European Union

м. Київ, Україна

ВПЛИВ GRECO, ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ НА АНТИКОРУПЦІЙНІ РЕФОРМИ В КРАЇНАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Одним із ключових пріоритетів політичних реформ, які впроваджуються в країнах Східного партнерства (СП) за підтримки Європейського Союзу, є боротьба з корупцією. Високий рівень корупції становить серйозну загрозу демократичному розвитку, верховенству права, інституційній спроможності держав і довірі громадян до влади[1]. У цьому контексті надзвичайно важливим є вплив зовнішніх антикорупційних інституцій, таких як Група держав проти корупції Ради Європи (GRECO), Європейська комісія та Європейський суд аудиторів. Ці органи об'єднані в дослідженні завдяки їхній взаємодоповнюючій ролі у формуванні комплексного антикорупційного механізму: GRECO здійснює експертний моніторинг виконання антикорупційних стандартів, Європейська комісія забезпечує політичний та фінансовий контроль у рамках євроінтеграційних процесів, а Європейський суд аудиторів проводить незалежний аудит ефективності використання коштів ЄС на антикорупційні ініціативи. Ці органи не лише надають аналітичну та практичну підтримку, але й відіграють роль потужних інструментів зовнішнього тиску, що стимулює впровадження ефективних реформ у сфері доброчесності та прозорості.

Особливу увагу міжнародні інституції приділяють боротьбі з топкорупцією (високорівневою корупцією) – системним явищем, що характеризується залученням високопосадовців, значними фінансовими масштабами та суттєвим негативним впливом на державні інституції й економіку[2]. Ключовими ознаками топкорупції є: участь вищих посадових осіб держави (міністрів, депутатів, суддів вищих інстанцій, керівників правоохоронних органів); значні суми неправомірної вигоди; системний характер корупційних схем; зв'язок з олігархічними

структурами; транснаціональний характер злочинів; використання складних фінансових інструментів для приховування корупційних доходів.

GRECO є спеціалізованим органом Ради Європи, створеним з метою моніторингу дотримання державами антикорупційних стандартів. В його діяльності беруть участь не лише країни ЄС, але й країни Східного партнерства, зокрема Україна, Грузія, Молдова, Вірменія[3]. Основна цінність GRECO полягає в його експертному підході до оцінювання виконання антикорупційних зобов'язань на основі чітко визначених раундів оцінки, що охоплюють як законодавчі, так і інституційні аспекти протидії корупції.

GRECO здійснює регулярний моніторинг, оприлюднює звіти з рекомендаціями, а також вимагає від країн-учасниць надання звітності про стан імплементації. Для країн СП такі механізми створюють стимул для реформ, оскільки міжнародна оцінка значно впливає на імідж держави та рівень зовнішньої підтримки.

У випадку України GRECO надала 31 рекомендацію щодо запобігання корупції серед парламентарів, суддів та прокурорів. Станом на останній звіт, Україна задовільно імплементувала 18 рекомендацій, частково виконала 11, а 2 рекомендації залишаються невиконаними[4]. Серед успішно впроваджених заходів – встановлення кодексу поведінки для членів парламенту, регулювання лобістської діяльності, посилення прозорості законодавчого процесу та вдосконалення системи декларування майна. Невиконаними залишаються рекомендації щодо запровадження системи випадкового розподілу справ між прокурорами та більш точного визначення дисциплінарних правопорушень для прокурорів. Важливо зазначити, що попри складні обставини, зокрема війну, Україна продовжує працювати над імплементацією цих рекомендацій, що свідчить про серйозність намірів у боротьбі з корупцією. Рекомендації GRECO використовуються як джерело політичного тиску з боку ЄС під час перемовин щодо фінансової та інституційної допомоги.

Європейська комісія, як виконавчий орган ЄС, здійснює постійний нагляд за виконанням зобов'язань країнами Східного партнерства, зокрема тими, що мають Угоду про асоціацію. Антикорупційні реформи розглядаються як невід'ємна складова більш широких політичних і правових змін, пов'язаних із наближенням до стандартів ЄС.

У річних звітах Європейської комісії про імплементацію Угоди про асоціацію містяться детальні оцінки антикорупційного прогресу України. Звіт 2024 року відзначив значні досягнення у сфері запобігання та боротьби з корупцією. Україна суттєво зміцнила свою антикорупційну інституційну базу, створивши ефективну систему органів, які забезпечують комплексний підхід до протидії корупції. Особливо відзначено вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення інституцій належними ресурсами[5].

Єврокомісія високо оцінила посилення незалежності та інституційної спроможності ключових антикорупційних органів. САП отримала статус окремої юридичної особи, що посилило її інституційну незалежність. НАБУ продемонструвало здатність ефективно розслідувати складні корупційні схеми, а НАЗК досягло хороших результатів і продемонструвало свою незалежність від політичних впливів.

Важливим досягненням України стало накопичення значного досвіду досудового розслідування та судового розгляду справ про топкорупцію[6]. Загальна кількість обвинувальних актів і судових рішень досягла найвищого рівня за весь час існування антикорупційних інституцій. ВАКС продемонстрував здатність ефективно розглядати складні справи про високопосадову корупцію, формуючи важливу судову практику.

Водночас Єврокомісія надала Україні ключові рекомендації для подальшого вдосконалення. Першочерговою є збільшення кількості суддів ВАКС та адміністративного персоналу для забезпечення своєчасного розгляду зростаючої кількості справ. Рекомендовано продовжити заходи для покращення результатів розслідування справ про топкорупцію, особливо посилення механізмів арешту та

конфіскації злочинних активів. Важливим є забезпечення НАБУ технічними можливостями для самостійного проведення складних експертиз та завершення впровадження системи e-Case для підвищення ефективності роботи антикорупційних органів[7].

Європейська комісія застосовує принцип умовності («more for more»), за яким збільшення фінансової підтримки безпосередньо залежить від реального прогресу в боротьбі з корупцією. Це дозволяє ЄС ефективно впливати на політичні еліти, вимагаючи системних змін. Європейський суд аудиторів забезпечує зовнішній аудит використання коштів ЄС. У ключовому звіті 2021 року щодо України ЄСА виявив відсутність цілеспрямованої стратегії подолання великої корупції – з 24 проаналізованих програм ЄС лише одна була спрямована на боротьбу з корупцією загалом, а жодна не була спеціально спрямована на високорівневу корупцію[8].

На основі цього аналізу ЄСА надав конкретні рекомендації: розробити стратегічний документ боротьби з високорівневою корупцією, створити модель запобігання в'їзду до ЄС осіб, підозрюваних у великій корупції, посилити підтримку боротьби з відмиванням грошей та сприяти руйнуванню монополій і посиленню Антимонопольного комітету[9]. Водночас ЄСА визнав певні досягнення, зокрема створення НАБУ та ВАКС, реалізацію проєктів, які «скоротили корупцію та напряду зберегли кошти», а також підтримку громадянського суспільства.

Важливо розуміти, що міжнародні органи мають обмежений набір інструментів для оцінки та боротьби з корупцією в Україні. Їхні інструменти включають аудиторські перевірки, аналіз документації та моніторинг виконання рекомендацій. Існують суттєві юридичні обмеження: відсутність прямої юрисдикції, рекомендаційний характер висновків та неможливість накладати санкції[10].

Незважаючи на обмеження, звіти міжнародних інституцій мають практичні наслідки: вони впливають на рішення щодо фінансової підтримки, ініціюють

перегляд проєктів технічної допомоги та змінюють формати співпраці з національними структурами. У такий спосіб ЄСА виконує функцію не лише фінансового аудитора, але й фактично антикорупційного ревізора.

Вплив GRECO, Європейської комісії та Європейського суду аудиторів має комплексний характер. Він охоплює аналітичну, інституційну, політичну та фінансову площини. У взаємодії ці інституції формують систему зовнішнього нагляду, яка дозволяє виявляти слабкі місця в національних антикорупційних стратегіях та стимулювати конкретні кроки у напрямку зміцнення прозорості й підзвітності.

Практичний досвід України яскраво ілюструє дієвість міжнародного впливу на антикорупційні реформи. Аналіз імплементації рекомендацій GRECO демонструє значний прогрес: майже дві третини запропонованих заходів успішно впроваджено, третина перебуває на стадії часткової реалізації, і лише мінімальна частка залишається невиконаною. Особливо вражає, що ця позитивна динаміка зберігається попри безпрецедентні виклики воєнного часу. Серед найбільш успішних напрямків реформування – запровадження етичної інфраструктури для парламентарів, формалізація процедур лобіювання, забезпечення транспарентності законотворчого процесу та модернізація системи фінансового контролю за статками посадовців.

Міжнародні організації можуть впливати на боротьбу з корупцією в Україні переважно через умови надання фінансової допомоги, експертну та технічну підтримку, дипломатичний тиск та моніторинг виконання міжнародних зобов'язань. Це створює систему «м'якого примусу», де прогрес у боротьбі з корупцією стимулюється через євроінтеграційні прагнення України та доступ до міжнародної фінансової допомоги.

Для країн Східного партнерства це створює можливість не лише наблизитися до стандартів ЄС, але й підвищити ефективність внутрішньої державної політики, зменшити корупційні ризики та зміцнити довіру громадян до влади.

GRECO, Європейська комісія та Європейський суд аудиторів відіграють ключову роль у формуванні антикорупційного порядку денного для країн Східного партнерства. Завдяки моніторинговим механізмам, політичній умовності та фінансовому контролю ці інституції забезпечують послідовний і цілеспрямований вплив на національні уряди, сприяючи впровадженню глибоких антикорупційних трансформацій.

Відчутні результати цього впливу демонструє приклад України, де спостерігається суттєвий поступ у реалізації рекомендацій GRECO, що свідчить про реальні зрушення у протидії корупції. Водночас звіт ЄСА 2021 року виявив істотні недоліки в підході ЄС до боротьби з високорівневою корупцією в Україні, що зумовило розробку нових рекомендацій та стратегічних підходів. Звіт Єврокомісії 2024 року відзначив значний прогрес у зміцненні антикорупційної інституційної архітектури України, але також окреслив необхідність подальших реформ.

Попри обмежений арсенал інструментів та юридичних повноважень міжнародних органів, їхній вплив залишається вагомим завдяки системі «м'якого примусу», що ґрунтується на євроінтеграційних прагненнях країн Східного партнерства та умовах надання фінансової допомоги. У підсумку формується нова якість державного управління, що відповідає європейським принципам доброчесності, верховенства права та підзвітності.

Література

1. European Commission. (2023). Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing Resilience – an Eastern Partnership that delivers for all. Brussels: EC Publications Office.
2. OECD. (2022). Anti-Corruption Reforms in Eastern Europe and Central Asia: Progress and Challenges, 2016-2021. Paris: OECD Publishing.
3. Council of Europe. (2023). GRECO Annual Activity Report. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

4. GRECO. (2024). Fourth Evaluation Round: Compliance Report on Ukraine. Strasbourg: Council of Europe.
5. European Commission. (2023). Association Implementation Report on Ukraine. Brussels: EC Publications Office.
6. European Commission. (2024). Ukraine: Report on Implementation of the Association Agreement. Brussels: EC Publications Office.
7. European Commission. (2024). Recommendations on Anti-corruption Reforms in Ukraine. Brussels: EC Publications Office.
8. European Court of Auditors. (2021). Special Report: EU support for fighting grand corruption in Ukraine. Luxembourg: ECA Publications Office.
9. European Court of Auditors. (2021). Recommendations on Fighting High-level Corruption in Ukraine. Luxembourg: ECA Publications Office.
10. Transparency International. (2023). The Role of International Organizations in Combating Corruption: Limitations and Opportunities. Berlin: TI Publications.

Лазоренко О.¹ , к. філос. н.,
старший науковий співробітник Інституту філософії
ім. Г.С. Сковороди НАН України та
KIU Research Fellow, Європейський Університет Віадрина,
м. Київ, Україна – Франкфурт-Одер, Німеччина

НАУКОВА ДИПЛОМАТІЯ У ТУРБУЛЕНТНІ ЧАСИ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕГІОНУ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Невизначеність та турбулентність стали характеристиками нової нормативності для багатьох сфер життєдіяльності, не оминув цей вплив й сферу науки та досліджень. Геополітичні виклики та триваюча гаряча фаза повномасштабної військової агресії Росії проти України стали тим комплексом факторів, які за останні декілька років сформували загальний ландшафт для наукової дипломатії представників та представниць регіону Східного Партнерства, до якого належить Україна.

Наукова дипломатія, слідуючи за трактуванням Робочих груп ЄС з питань наукової дипломатії [1, с.16], це нова концепція, що виникла на початку 2000-х років, яка спирається на старі практики, яка існували задовго до того, як цей термін був винайдений. Появу терміну «наукова дипломатія» пов'язують з звітом Королівського товариства/AAAS «Нові обрії наукової дипломатії: навігація в мінливому балансі сил» [2, с.5-12]. У цьому звіті було представлено концепцію наукової дипломатії як елемента міжнародних відносин та пов'язано її з поняттям

¹ Dr. Olena Lazorenko is KIU Research Fellow at European University Viadrina (Germany) and Senior Researcher at H. Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine. This conference abstract based in progress research under KIU Fellowship (summer term 2025) funded in the framework of the project “Competence Network Interdisciplinary Ukrainian Studies Frankfurt (Oder) – Berlin (KIU)” by the DAAD with funds from the Federal Foreign Office.

Д-р Олена Лазоренко є KIU Research Fellow в Європейському університеті Віадрина (Німеччина) та старшою науковою співробітницею Інституту філософії імені Г. Сковороди Національної академії наук України. Ці тези конференції базуються на дослідженні, що триває в рамках літньої стипендії KIU 2025 року, що фінансується в рамках проекту «Мережа компетенцій Міждисциплінарні українознавчі дослідження Франкфурт (Одер) – Берлін (KIU)» DAAD за кошти Федерального міністерства закордонних справ.

м'якої сили. У звіті було викладено типологію трьох ідеальних типів практик та цілей наукової дипломатії, які й донині служать загальним орієнтиром для характеристики наукової дипломатії: (1) *Наука в дипломатії*: формування цілей зовнішньої та безпекової політики за допомогою наукових рекомендацій. Багато сфер переговорів вимагають високого рівня науково обґрунтованих знань, чи то з природничих, інженерних, соціальних чи гуманітарних наук. (2) *Дипломатія заради науки*: сприяння міжнародній науковій співпраці шляхом дипломатичних дій, може також включати практичну дипломатичну підтримку, наприклад, для вчених, які проводять дослідження за кордоном. (3) *Наука для дипломатії*: використання наукової співпраці для покращення відносин між країнами, наприклад, використання особистих наукових мереж для побудови довіри, коли держави відмовляються вступати в офіційні відносини, або використання міжнародної дослідницької інфраструктури для побудови довіри або як засобів для неформальних переговорів. Ці три категорії діяльності та цілей наукової дипломатії є взаємозалежними. Дипломатія для науки, що дозволяє та фінансує транскордонні дослідження та освіту, необхідна для створення наукової співпраці та мереж, які, у свою чергу, необхідні для науки для дипломатії. Міжнародні наукові мережі та співпраця на основі науки для дипломатії також можуть бути необхідною умовою для науки в дипломатії.

Одним з методів триваючого міждисциплінарного соціального дослідження проблематики наукової дипломатії є включене спостереження або учасницьке спостереження. Учасницьке спостереження – це метод якісного дослідження, під час якого дослідник не лише спостерігає за суб'єктами дослідження, а й активно бере участь в їхній діяльності [3, с.1-2], тобто є одночасно спостерігачем та учасником. Часові рамки дослідження обмежені періодом з 2022 року-по теперішній час, під час якого авторка бере активну участь у міжнародній співпраці в Європі та за її межами, а також залучена до наукової дипломатії.

Предметом триваючого аналізу є особистий досвід, спостереження під час декількох міжнародних програм наукової співпраці: (А) у якості запрошеної

дослідниці JESH-Ukraine [4, с.1], у травні-липні 2022 року в Salzburg University of Applied Sciences (FH Salzburg) Зальцбург\ Пух, Австрія. Це програма Австрійської академії наук «Досконалість у науці та гуманітарних дослідженнях» (JESH), яка сприяє співпраці поміж дослідниками з-за кордону та науковцями в Австрії. (Б) KIU Науковий співробітник (KIU Research Fellow) в Європейському Університеті Віадріну у травні-липні 2025 року у Франкфурт-Одер, Німеччина [5, с.1]. KIU - це мережа компетенцій міждисциплінарних українознавчих досліджень; KIU – це чотирирічний проект, що фінансується DAAD, спрямований на посилення дослідницької, викладацької, мережевої та трансферної діяльності, пов’язаної з Україною, під керівництвом Європейського університету Віадріна [6, с.1]. (В). COST Action [7, с.1]. проекті міжнародного співробітництва, який щойно отримала схвалення, і розпочнеться у червні 2025 року, він має назву «Science in Diplomacy Network», і в який авторка буде представляти нашу країну. COST (Європейська співпраця в галузі науки і технологій) – це організація, що фінансує дослідницькі та інноваційні мережі, вони допомагають об’єднати дослідницькі ініціативи по всій Європі та за її межами, а також дозволяють дослідникам та новаторам розвивати свої ідеї в будь-якій галузі науки і техніки, ділячись ними зі своїми колегами.

Отже, означені проекти та програми міжнародного співробітництва надали можливість та будуть сприяти у подальшому, для просуванню «науки в дипломатії» та «дипломатії заради науки». У якості прикладу з поточної діяльності (як KIU Research Fellow) для науки в дипломатії, можу навести ініціювання подання онлайн заявки до плану дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» у 2026–2027 роках, яким опікується Секретаріат Кабінету Міністрів України. Пропозиція стосується питань громадської участі в Україні (у ракурсі практик деліберативної демократії), що є основною тематикою поточного авторського дослідження у Німеччині.

Підсумовуючи, зазначу, що розгалужена, диверсифікована та добре впроваджена наукова дипломатія у кранах Східного Партнерства (СхП) необхідна

для досягнення політичних цілей та забезпечення активній протидії сучасним геополітичним викликам. Роль наукової дипломатії у регіоні полягає в тому, щоб вона набула функції важливого інструменту у дипломатичному арсеналі країн СхП, сприяючи встановленню справедливого миру в Україні та Європі, конкурентоспроможності країн Східного Партнерства, яке буде використовувати у відповідальній спосіб можливості та здобутки досліджень, науки та інновацій.

Література

1. European Commission (2025). Directorate-General for Research and Innovation, Gjedssø Bertelsen, R., Bochereau, L., Chelioti, E., Dávid, Á. et al., A European framework for science diplomacy – Recommendations of the EU Science Diplomacy Working Groups, Gjedssø Bertelsen, R.(editor), Bochereau, L.(editor), Chelioti, E.(editor), Dávid, Á.(editor), Gailiūtė-Janušonė, D.(editor), Hartl, M.(editor), Liberatore, A.(editor), Mauduit, J.-C.(editor), Müller, J. M.(editor) and Van Langenhove, L.(editor), Publications Office of the European Union, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/9235330>
2. The Royal Society and the American Association for the Advancement of Science (AAAS) (2010). New Frontiers in Science Diplomacy: Navigating the Changing Balance of Power, January 2010. <https://royalsociety.org/-/media/policy/publications/2010/4294969468.pdf>
3. Musante K., DeWalt B. (2010). Participant Observation: A Guide for Fieldworkers. Rowman Altamira, 266 p.
4. Joint Excellence in Science and Humanities. JESH-Ukraine (2022). <https://www.oeaw.ac.at/en/funding/jesh-joint-excellence-in-science-and-humanities>
5. Olena Lazorenko (2025). KIU Research Fellow`s Brief. May 21, 2025. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7330978603137994752/>
6. KIU - Competence Network Interdisciplinary Ukrainian Studies (2025). Research Fellows Summer Term 2025. <https://www.kiu.europa-uni.de/en/fellowships/fellows/research-fellows/research-fellows-summer-term-2025/index.html>
7. COST Action (2025). <https://www.cost.eu/>

Turchyn Y., DSc (Political science), Prof.,
Professor of the Department of Political Science and International Relations,
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine

Lukachuk O., CSc (History), Assoc. prof.,
Associate Professor of the Department of Political Science and International
Relations, Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine

THE PROSTHESIS AS A SYMBOL OF HUMANITARIAN DIPLOMACY: A NEW WAY EUROPE SUPPORTS THE EASTERN PARTNERSHIP

In the 21st century, as armed conflicts, political repression, and humanitarian crises increasingly affect the European region – especially the countries of the Eastern Partnership – the meaning of “humanitarian diplomacy” is evolving. What was once mainly about political dialogue, security cooperation, and economic relations is now being redefined. Today, the human being – their dignity, their rights, and even their physical body has moved to the center of European political ethics.

Within this new context, the act of providing prosthetics takes on a deeper meaning. It is no longer just a form of medical aid – it becomes a strong humanitarian symbol. Prosthesis reflects the values of care, solidarity, and responsibility. It shows that support is not only about policies or funding, but about helping people rebuild their lives, their agency, and their sense of worth [5].

This symbolism is especially powerful in the context of Russia’s full-scale war against Ukraine. Hundreds of thousands of people have lost not only their homes and health, but also limbs. In such cases, prosthesis is not just a physical replacement. It becomes a means of restoring dignity. It enables individuals to regain their independence and hope for the future. It turns pain into resilience – and injury into possibility.

Thus, the prosthesis becomes more than a medical device. It becomes a tool of diplomacy. It's a gesture of solidarity. And a quiet, yet powerful message: Europe stands with people, not just with states.

The Prosthesis as a Political Gesture: From Pity to Respect. In humanitarian philosophy, the body is not merely a biological entity – It is a carrier of experience, trauma, and dignity. When a person loses a limb as a result of war or political repression, the loss is not only physical. It is social, cultural, and even international. That is why the act of prosthesis provision is far more than a medical procedure. It is a gesture that acknowledges pain and affirms the right to a future [2, p. 27]. In this context, the prosthesis serves as a metaphor – it stands for action taken when prevention was no longer possible. It embodies empathy through tangible support, not just words. It represents a kind of diplomacy that is judged by real-life recovery, not official agreements.

One of the clearest examples of the intersection between humanitarian assistance, international solidarity, and the symbolic gesture of restoring human dignity is the work of the Superhumans Center in Ukraine. This institution was created in response to the widespread injuries resulting from Russia's full-scale invasion. It represents both a major advancement in prosthetic technology and a shift toward a new humanitarian model focused on the individual.

Superhumans operates as a multifunctional rehabilitation center that integrates prosthetics, reconstructive surgery, physical therapy, psychosocial support, and social reintegration. Medical care here is not limited to physical healing – it becomes a holistic experience of recovery that restores a sense of agency. The focus is not on the “victim of war,” but on the citizen – capable of renewed participation in society [14].

A key element of success lies in the international format of support: funding and expertise have been provided by the governments of the United States, Canada, the European Union, as well as leading private donors, most notably the Howard G. Buffett Foundation. The program actively collaborates with European institutions, including clinics in Germany, Sweden, Croatia, and Austria, to facilitate the exchange of best practices and the adaptation of cutting-edge standards.

From a humanitarian and ethical perspective, Superhumans embodies what philosopher Judith Butler describes as “the recognition of bodily vulnerability as a condition for political action.” In this context, the prosthesis becomes not merely a tool, but a material affirmation: the loss has been acknowledged, dignity preserved, and hope rehabilitated.

This experience is especially important for the Eastern Partnership. It shows how innovative humanitarian diplomacy can work. This kind of diplomacy goes beyond traditional aid [7]. It also supports the core values of the European Union: solidarity, dignity, and sustainable development. Such an approach can become a model for regional cooperation. It should be used in the fields of prosthetics, rehabilitation, and social inclusion. This is especially relevant for people affected by conflict in the Eastern Partnership region.

The Role of the EU and the Eastern Partnership: Toward a New Humanitarian Architecture. In the context of the post-2022 transformation of the Eastern Partnership policy, humanitarian diplomacy is gradually shifting from a supplementary role to one of strategic significance. As the European Union redefines its priorities in engagement with the countries of the Eastern Partnership – Ukraine, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaijan, and Belarus – it increasingly emphasizes not only issues of security, energy, and economic reform, but also the human dimension of cooperation [3, p. 112]. Within this evolving framework, medical initiatives, particularly in the areas of prosthetics and rehabilitation for victims of war and violence, emerge as key instruments of a new humanitarian architecture – one that integrates values, practice, and policy.

Symbolically and conceptually, prosthetics extend beyond the realm of medical intervention. They represent acts of recognizing loss, affirming dignity, and restoring individuals to social life. In this sense, humanitarian diplomacy – the ability of states, institutions, and civil society to provide personalized, practical support – becomes a powerful value-laden signal. Against this backdrop, there is a growing need for interstate and regional mechanisms capable not only of delivering individual services, but of constructing a long-term infrastructure of solidarity.

Within this approach, particular attention should be given to institutions that have already accumulated experience in interstate cooperation in healthcare and rehabilitation. The Arabkir Medical Center in Yerevan, Armenia, for instance, has long been recognized as a national and regional leader in pediatric surgery, child health, and post-traumatic care. Its participation in international programs supported by WHO, UNICEF, and other European structures reflects both its professional capacity and its readiness for deeper integration [1].

A potential partnership with Ukrainian institutions, such as the Superhumans Center or the UNBROKEN National Rehabilitation Center in Lviv, could serve as the basis for establishing a multidisciplinary platform for the rehabilitation of children and youth affected by war. This would not only strengthen institutional ties but also lay the groundwork for regional coordination in trauma-informed healthcare.

Another promising actor in the emerging regional network is Orthos, a rehabilitation center based in Tbilisi, Georgia, which specializes in orthopedics, prosthetics, and physical therapy. The center already collaborates with European clinics, notably in Croatia and Germany, and is actively implementing advanced technologies [13].

Its inclusion in joint programs with Ukrainian, Moldovan, and Armenian partners would allow for a geographically balanced provision of rehabilitation services and support the creation of shared regional standards in prosthetic care. Such cooperation would serve as a key step toward building a resilient, values-driven healthcare architecture across the Eastern Partnership region.

Ukraine, in turn, offers a compelling example of comprehensive humanitarian response that may serve as a model for broader regional cooperation. The Superhumans Center, supported by the governments of the United States, Canada, the European Union, and private donors, integrates high-tech prosthetics with a full cycle of rehabilitation, including medical, psychological, physical, and social components [12]. This holistic approach does more than treat injuries – it recognizes victims as active agents, not passive recipients of aid [10].

Through cross-border knowledge exchange, staff training, and joint research initiatives, these practices hold significant potential for scaling up into a new humanitarian platform under the Eastern Partnership. Such a platform would reflect the ongoing transformation of EU policy, which increasingly emphasizes the convergence of solidarity, technological innovation, and institutional development.

As former EU Commissioner for Humanitarian Aid Christos Stylianides has emphasized “Humanitarian policy is not simply assistance; it is a political choice – a vision to build societies that recover together.” At the same time, sociologist Arthur Kleinman reminds us that “The body after trauma is not only a site of pain, but a space for renewed dignity.” This perspective further reinforces the symbolic and practical value of prosthetics as a form of humanitarian diplomacy [8].

In this light, the integration of a humanitarian dimension into the Eastern Partnership framework can create an additional layer of political, cultural, and social connection between the countries of the region and the European Union [4]. This is not “soft power” in the conventional sense; rather, it is the power of mutual care, where the human being – marked by experience, trauma, and the pursuit of a meaningful life – occupies the moral and political center.

Humanitarian Ethics and Reputation: A New Form of Soft Power. Prosthetics programs represent a new modality of soft power. Unlike traditional initiatives focused on elites or technical support, humanitarian diplomacy engages directly with citizens, shaping a positive image of the European Union in partner countries and strengthening bonds between communities [6]. What becomes paramount are values not merely proclaimed but enacted: the dignity of the injured is recognized not as an object of pity, but as a subject of rights; solidarity is manifested not through statements, but through instruments of practical support; recovery is framed as a new form of peace and trust [11, p. 31].

This approach generates a long-term reservoir of public goodwill toward the EU, especially at the local level – where the war has left its most profound scars. In this

context, prosthetics become the embodiment of the European idea in action: a tangible expression of care, dignity, and shared humanity.

Policy Recommendations for the Eastern Partnership. As the Eastern Partnership policy undergoes strategic renewal, it is advisable to integrate humanitarian diplomacy as a core axis of cooperation, with a focus not only on institutional transformation but also on the human dimension of policymaking. As former EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy Federica Mogherini remarked “European diplomacy must begin not only in offices, but where people are suffering. That is where trust is built.” [14].

In this context, it is essential to launch a regional support program for prosthetics and rehabilitation, involving both local and European partners. Such a program would ensure sustainable assistance for individuals affected by armed conflicts and strengthen long-term regional cooperation.

Special emphasis should be placed on supporting medical and social innovation. As Peter Maurer, former President of the International Committee of the Red Cross, emphasized: “Humanitarian solutions must be technologically relevant, culturally sensitive, and strategically scalable.” [9] In this light, the creation of a dedicated Solidarity Fund for financing critical healthcare services in Eastern Partnership countries would foster greater stability and predictability in humanitarian assistance.

At the same time, amplifying recovery narratives through documentary initiatives, public awareness campaigns, and educational programs can play a vital role in cultivating public support for EU foreign policy. As humanitarian ethicist and philosopher Siena Campbell observes: “Post-trauma recovery narratives are bridges between international politics and civic empathy.” [2]. Thus, humanitarian diplomacy within the Eastern Partnership can serve not only as a channel for aid but as a vehicle for transforming political imagination, linking values to action and people to policy.

Conclusions. In the current humanitarian and geopolitical context of the Eastern Partnership, prosthetics is transforming from a purely medical procedure into a powerful symbol of new humanitarian diplomacy. It represents not only technological or

institutional support but also a deep ethical stance – the recognition of human dignity, bodily vulnerability, and the right to a full life even after severe trauma.

Projects such as the Superhumans Center in Ukraine show how rehabilitation, innovation, solidarity, and international cooperation can be combined in one humanitarian model. This approach is not only effective from a medical point of view, but it can also reshape the EU's approach to humanitarian policy in the Eastern Partnership region.

Expanding and integrating such models through intergovernmental cooperation can become the basis of a new humanitarian architecture, where a person is not only the object of aid but also a subject of a new European solidarity. This strengthens not only social resilience but also trust in the EU as a partner capable of acting ethically, practically, and strategically.

References

1. Arabkir Medical Center. (2023). *International cooperation and pediatric rehabilitation in Armenia*. <https://arabkir.med>
2. Biehl, J., & Petryna, A. (2013). *When people come first: Critical studies in global health*. Princeton University Press.
3. Butler, J. (2004). *Precarious life: The powers of mourning and violence*. Verso.
4. Campbell, S. (2019). *Ethics of humanitarian narratives: Vulnerability and voice*. Polity Press.
5. Council of the European Union. (2022). *EU humanitarian aid: Principles and practices*. <https://www.consilium.europa.eu>
6. European Commission. (2023). *Eastern Partnership policy beyond 2022: New priorities for recovery, resilience and reform*. EC Publications.
7. European Commission. (2023). *EU support to Ukraine's health and rehabilitation sector*. <https://ec.europa.eu>
8. European External Action Service. (2021). *Eastern Partnership policy beyond 2020: Reinforcing resilience – an Eastern Partnership that delivers for all*. <https://www.eeas.europa.eu>
9. International Committee of the Red Cross. (2019). *The humanitarian diplomacy framework*. ICRC.
10. Kyiv School of Economics. (2023). *Rehabilitation and innovation: New humanitarian responses in Ukraine* [Policy brief].

11. Maurer, P. (2020). Humanitarian diplomacy: Challenges and perspectives. *International Review of the Red Cross*, 102(913), 21–40. <https://doi.org/10.1017/S1816383121000212>
12. Superhumans Center. (2024). *About the center and its mission*. <https://superhumans.com.ua>
13. UNHCR & World Health Organization. (2021). *Rehabilitation 2030: A call for action*. Geneva.
14. Український інститут майбутнього. (2023). *Міжнародне партнерство в реабілітаційній сфері: перспективи для України* [Аналітична записка].

Каша Л., к.т.н., доц.,

доцентка кафедри електромехатроніки
та комп'ютеризованих електромеханічних систем,
Національного університету
«Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Шаповалов І.,

м. Львів, Україна

Сметана І., с.н.с. СКБ «ЕМС»

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

ГІБРИДНІ ЗАГРОЗИ ТА ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ІМПЕРАТИВ ЦИФРОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ З ЄС

Повномасштабна агресія російської федерації проти України засвідчила новий рівень гібридної війни, у центрі якої опинилась критична інфраструктура, зокрема — енергетичний сектор. Масовані ракетні удари по об'єктах генерації та розподілу електроенергії, кібератаки на енергокомпанії, інформаційні кампанії, спрямовані на створення паніки серед населення, стали частиною системної стратегії ворога з дестабілізації української держави.

Гібридна війна, яку веде російська федерація проти України, вирізняється багатовекторністю інструментів впливу, поєднанням військових, кібернетичних, економічних і інформаційно-психологічних засобів. Особливо уразливим об'єктом

гібридного впливу стала енергетична сфера, яка є критичною для функціонування як економіки, так і сектору оборони, транспорту та охорони здоров'я [5; 7].

За даними Міністерства енергетики України та Служби безпеки України, лише у 2022–2023 роках було зафіксовано понад 1 000 спроб кібератак на енергетичну інфраструктуру, що супроводжувались фізичним знищенням понад 50 % потужностей генерації в пікові періоди [3, 9]. Згідно зі звітом Міністерства енергетики, упродовж осінньо-зимового періоду 2022–2023 років було зафіксовано понад 120 масованих ракетних і дронівих ударів по енергетичних об'єктах [3]. Найбільше пошкоджень зазнали об'єкти Укренерго, "Центренерго", а також регіональні обленерго. Наприкінці 2022 року понад 40 % споживачів по всій країні залишались без електроенергії щонайменше по кілька годин на добу [2, 6].

Крім того, обмеження експорту електроенергії до країн ЄС у періоди дефіциту виробництва тимчасово знижували доходи енергокомпаній і уповільнювали євроінтеграційні процеси в енергетиці [1, 6]. Проте після відновлення частини інфраструктури у 2023–2024 роках Україна знову почала постачати електроенергію до ЄС, демонструючи гнучкість і потенціал до адаптації [2, 10].

В умовах таких загроз енергетична безпека перетворюється з питання технічної надійності на елемент національної стійкості та безпеки. Водночас, стабільність української енергосистеми має безпосередній вплив на загальноєвропейський безпековий простір. Інтеграція України до ENTSO-E, прискорена на тлі війни, підтверджує стратегічне значення енергетичного фронту для Європейського Союзу [1; 6]. Включення України до об'єднаної європейської енергосистеми вже сьогодні дозволяє зменшити залежність регіону від енергоресурсів росії та посилити гнучкість спільної мережі [2, 7].

З огляду на декарбонізацію, диверсифікацію постачання та цифрову трансформацію європейських енергосистем, Україна виступає не лише партнером, а й частиною ширшої енергетичної екосистеми континенту [10]. Водночас кіберзагрози залишаються ключовим викликом як для України, так і для ЄС, що

потребує спільного цифрового реагування на основі єдиних стандартів моніторингу, обміну даними та кіберзахисту [4, 5].

Метою цієї статті є проаналізувати, яким чином цифрова інтеграція з Європейським Союзом — зокрема в сфері обміну даними, моніторингу та кіберзахисту — може зміцнити стійкість енергетичного сектору України в умовах гібридної війни.

У контексті енергетики можна виокремити кілька основних типів гібридних загроз: *фізичні атаки, кібератаки, інформаційні впливи* (рис. 1)

У сфері кібербезпеки у 2023 році було попереджено декілька атак на об'єкти генерації електроенергії. Наприклад, у березні 2023 року хакерське угруповання Sandworm, пов'язане з ГРУ рф, намагалось здійснити атаку типу *wireless* на систему автоматичного керування однієї з ТЕС [5]. У контексті таких загроз особливого значення набуває цифровізація енергетичної сфери України.

Результати кібератак мали критичний вплив на національну енергетичну систему. Було порушено баланс генерації та споживання, що призвело до необхідності аварійних графіків відключень по всій країні. Знеструмлення житлових кварталів, лікарень, станцій водопостачання та об'єктів теплопостачання викликало ланцюговий ефект у соціально-економічній сфері [3, 8].

Роль українських та міжнародних ініціатив у цифровій трансформації енергетики. Важливим чинником цифрової модернізації енергетичної сфери України є реалізація національних стратегічних ініціатив, зокрема концепції «Розумної енергетики», яка передбачає поетапну цифровізацію енергетичної інфраструктури, впровадження інтелектуальних систем управління, оптимізацію енергоспоживання та підвищення стійкості до зовнішніх впливів. Пріоритетними напрямками виступають автоматизовані системи диспетчерського управління, облік у реальному часі та захист критичної інфраструктури [11].

Рис. 1. Основні типи гібридних загроз та їх вплив на енергетику

Паралельно Україна активно розширює співпрацю з європейськими структурами, насамперед ENTSO-E — Європейською мережею операторів систем передачі електроенергії. Після успішної синхронізації української енергосистеми з європейською в березні 2022 року, було відкрито можливість для поглиблення цифрової взаємодії та обміну даними між країнами ЄС та Україною [1]. Залучення до ініціатив ENTSO-E дозволяє Україні брати участь у формуванні європейських стандартів енергетичної безпеки, цифрової сумісності та технічної координації.

Міжнародні програми технічної допомоги, такі як USAID Energy Security Project, сприяють впровадженню сучасних цифрових технологій, зокрема засобів кіберзахисту, платформ для управління ризиками та інструментів прогнозування

надзвичайних ситуацій [12]. Також діють ініціативи в рамках Європейського енергетичного співтовариства, що підтримують модернізацію законодавства, стандартизацію цифрової інфраструктури та підвищення кваліфікації фахівців.

Цифрова інтеграція з ЄС як інструмент енергетичної безпеки

Цифрова синхронізація з європейською енергосистемою за допомогою платформ ENTSO-E, REMIT (Regulation on Wholesale Energy Market Integrity and Transparency), CEREMP (Central European Registry of Energy Market Participants) є не лише технічним, а й стратегічним чинником безпеки. Вона дозволяє здійснювати моніторинг у реальному часі, забезпечує прозорість торгівлі енергією та контроль за аномальними змінами на ринку [12].

Завдяки цим платформам Україна отримує доступ до систем раннього попередження та прогнозування енергетичних криз; європейських центрів кіберзахисту та інструментів реагування на кіберінциденти; єдиних технічних протоколів, що забезпечують надійне функціонування енергосистеми в умовах гібридних загроз. Цифрова координація з ЄС також передбачає інтеграцію до механізмів колективного реагування на виклики безпеки, включаючи можливість отримання технічної та експертної підтримки в режимі реального часу. Це значно розширює потенціал України у захисті критичної енергетичної інфраструктури.

Література

1. ENTSO-E. Ukraine synchronously connected to Continental Europe power system [Електронний ресурс] // European Network of Transmission System Operators for Electricity. – 2022. – Режим доступу: <https://www.entsoe.eu>.
2. International Energy Agency. Ukraine Energy Profile 2023 [Електронний ресурс]. – Paris: IEA, 2023. – Режим доступу: <https://www.iea.org/reports/ukraine-energy-profile>.
3. Міністерство енергетики України. Звіт про стан енергетичної системи в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://mev.gov.ua>.
4. EU External Action Service. Joint Communication: EU Action Plan on Military Mobility and Cybersecurity in Critical Infrastructure [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.eeas.europa.eu>.

5. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. Cyber Threats to Critical Energy Infrastructure in Eastern Europe [Електронний ресурс]. – Tallinn, 2023. – Режим доступу: <https://ccdcoe.org>.
6. Energy Community Secretariat. Energy Security of Ukraine – 2023 Update [Електронний ресурс]. – Vienna, 2023. – Режим доступу: <https://www.energy-community.org>.
7. Center for Strategic and International Studies. The Future of Ukraine's Energy Security: Lessons from Hybrid Warfare [Електронний ресурс]. – Washington, 2023. – Режим доступу: <https://www.csis.org>.
8. Офіс Президента України. Дорожня карта цифрової трансформації енергетичного сектору України [Електронний ресурс]. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://president.gov.ua>.
9. Український інститут майбутнього. Кібербезпека та енергетика: нові виклики для України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Київ, 2023. – Режим доступу: <https://uifuture.org>.
10. European Commission. Digitalisation of Energy Action Plan [Електронний ресурс]. – Brussels, 2022. – Режим доступу: <https://energy.ec.europa.eu>.
11. Міністерство енергетики України. *Концепція розумної енергетики України до 2035 року*. <https://mev.gov.ua>
12. USAID Energy Security Project. *Cybersecurity Solutions for the Ukrainian Energy Sector*. <https://www.esp-ua.org>

SYNERGY OF THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES AND THE EUROPEAN PERSPECTIVE: FROM CRISIS TO OPPORTUNITIES.

*Proceedings of the international academic event (June 6,
2025). Lviv: Lviv Polytechnic National University, 2025. 95 p.*

Збірник тез опубліковано в рамках реалізації
проекту «Європейські студії для технічних спеціальностей у
Національному університеті «Львівська політехніка» (EUSTS)
за підтримки програми ЄС Еразмус+ напряму Жан Моне
№ 101047462 — EUSTS — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

* Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European education and culture executive agency. neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

©ІГСН, НУЛП, 2025

Co-funded by
the European Union

